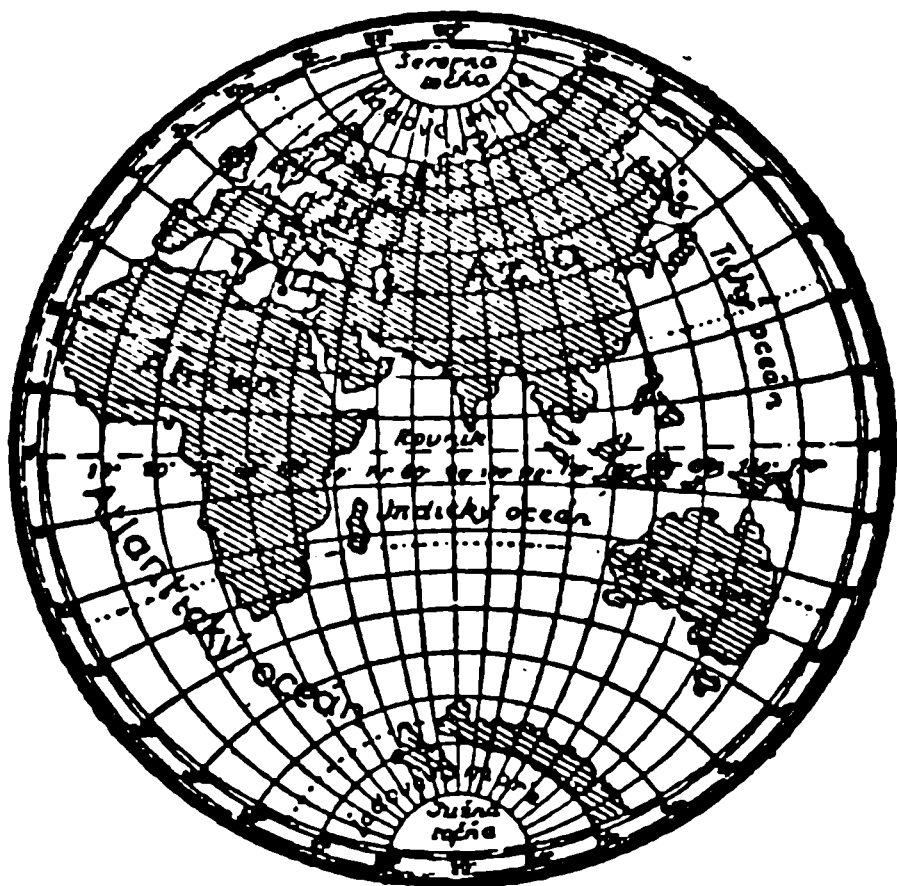

VORIA

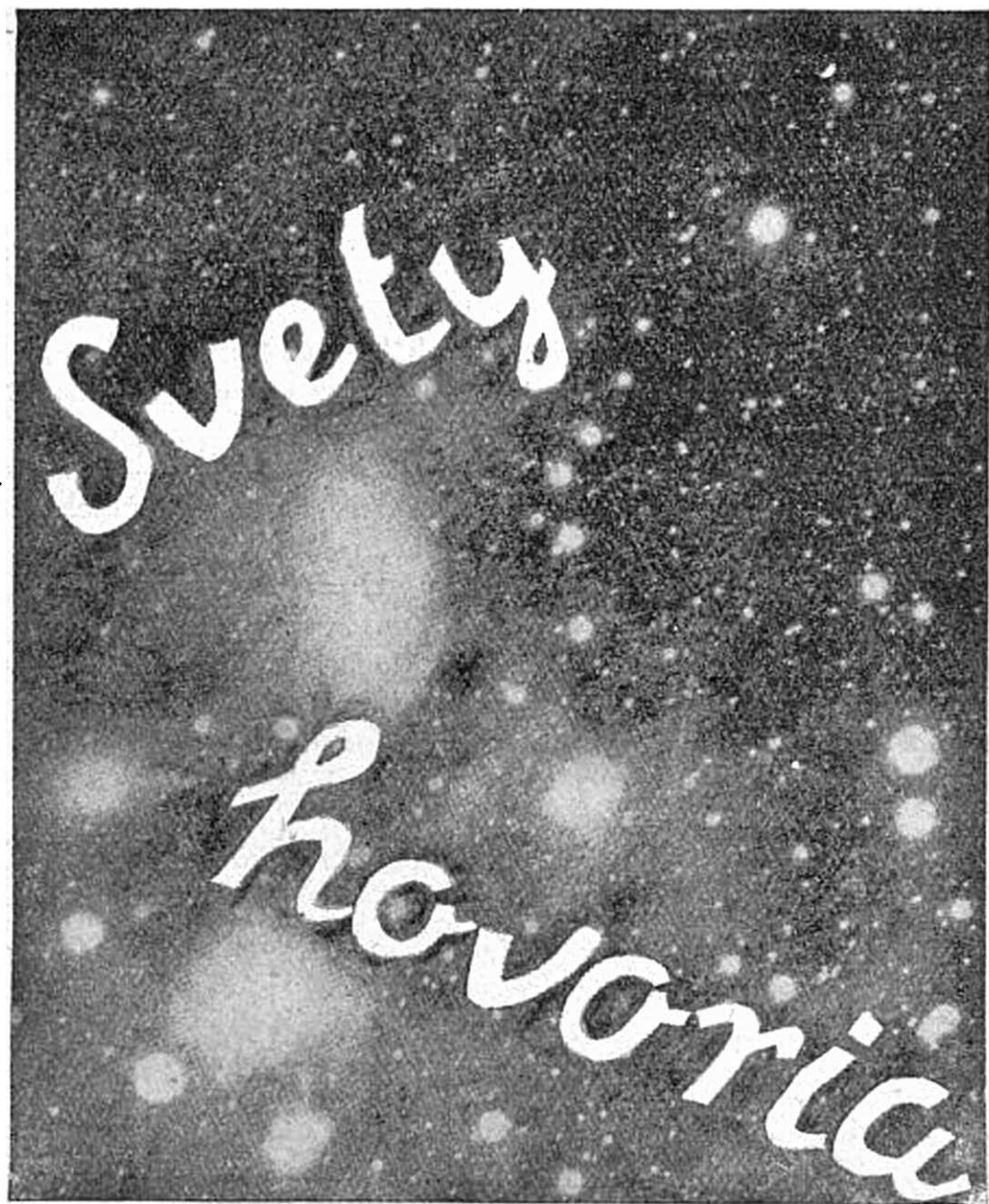
A ČO ZDRAVÝ ROZUM?!

Napísal : ANDREJ KLIMAN.

Sociálna knižnica N. N. č. 3—4.

Cena : 2 Kč., ľud. vydanie (najmenej 10. ex.) po 1 Kč.

Nákladom časopisu Naše Novinky v Ružomberku. — 1938.

A ČO ZDRAVÝ ROZUM?!

Napísal : Andrej Kliman.

Sociálna knižnica N. N. č. 3—4.

Cena : 2 Kčs., ľud. vydanie (najmenej 10. ex.) 1 ✓

Nákladom časopisu Naše Novinky v Ružomberku 1938

Milý priateľu!

Neviem, kto si. Nepoznám ťa . . . Možno, že si kresťanom-katolíkom. Horlive vyznávaš svoju vieru a žiješ podľa nej . . . Možno, že si zradil svoje náboženstvo, zriekol si sa dedictva svojich otcov a stal si sa nevercom . . . Je ešte aj tretia možnosť. Azda si katolíkom, ale len menom. Si pokrstený a za katolíka zapísaný v matrike, ale žiješ, ako by si ním nebol. Máš krstný list, cestovný pas do neba, ale ti chýba naň vízum, t. j. život kresťansko-katolícky.

No, nech si ktokoľvek — katolík alebo neverec — naozaj sa chcem s tebou porozprávať. Nie o nejakých maličkostiach, ale o vážnych veciach.

Chceš vedieť, o čom? — **O Pánu Bohu.**

Neboj sa! Nebudem ti robiť výčitky. Ani mi len na um nepríde. Bude to priateľský a vážny rozhovor, v ktorom ti podám niekoľko dôležitých myšlienok. Nebudú to myšlienky celkom moje. Posbieral som ich z diel vynikajúcich spisovateľov. Ja som ich len spracoval a učiňil som ti ich prístupnejšími. Prijmi ich s takou láskou, s akou ti ich podávam.

Myslím a dúfam, že mi neukážeš chrbát a neodhodíš túto knižočku. Však nie? Pravdaže nie!

Teda začnime!

Aprobácia 1. vydania.

Nihil obstat. Dr. St. Kmeť. censor Nr. 2466/1929. IMPRIMATUR. In Sv. Kríž n. Hr., 7. 1929. MARIANUS m. p. eppus. Aprobácia 2. vyd. NIHIL OBSTAT. St. Polóny S. J. cens. diec. Sp. Kapítula, 4. V. 1938. Č. 1099/938.

† JOANNES m. p. eppus.

Stopy Boha.

Istý neverec si chcel zažartovať. Sebavedome a hrdo povedal: „Niet Boha. Keď je Boh, prečože si nenapísal svoje meno veľkými písmenami na oblohu nebeskú? Potom by na svete nebolo ľudí neveriacich“.

Takto vtipkoval ten pán.

Len zabudol povedať, ako si to vlastne predstavuje. Azda chcel, aby Pán Boh z hviezd nebeských zostavil ohromné, jagajúce sa písmená a takto napísal na oblohu slovo Boh. Lenže nepovedal, v akej reči mal Pán Boh to slovo napísať.

Slovensky? Vtedy by to rozumelo len pár miliónov ľudí? A čo bude s ostatnými stá a tisíc miliónami? Alebo francúzsky, anglicky, nemecky? Ani vtedy to nerozumejú všetky národy.

Ty mi odpovieš: „Nech si napíše svoje meno na oblohu v takej reči, ktorú každý porozumie“.

To je inšie. To je správne. *Je taká reč — priateľu môj — ktorej každý porozumie. Áno, je taká reč a touto rečou je: poriadok, cieľuprimeranosť, presnosť na oblohe. A v tejto reči Pán Boh aj skutočne napísal svoje meno na hviezdnaté nebo. Lež, čo to hovorím? Nielën na nebo si ho napísal, ale do celého vesmíru, do celej prírody. Meno Božie môžeš čítať na dráhach hviezd, na tele ľudí a zvierat, môžeš ho najstť napísané vo vzraste trávičky a*

v letu vtákov. Len trochu dobrej vôle, a pri každom kroku najdeš v prírode stopy Boha. Dobre to povedal sv. Augustín: „Opýtaj sa vesmíru, ozdoby nebeskej, lesku a usporiadania hviezd a hľa, či ti takmer svojím bytím neodpovedajú: Boh nás učinil?

Priateľu, poď, budeme hľadať stopy Božie v prírode, vo vesmíre . . . !

Vychádzka do vesmíru.

Bol si už za krásneho, letného večera v prírode? Pokoj panoval všade. Bolo čuť len šelest stromov a žblnkot potoka. Ty si pozdvihol svoj zrak k oblohe. Ohromné množstvo hviezd sa ligotalo na nej. Jedna krajšie ako druhá.

„Ba koľko ich len môže byť“, — vzdychol si si — „veď celá obloha je nimi posiata?“

Veľa, veľmi veľa si ich videl už slobodným okom. A čo, keby si ich pozeral cez ďalekohľad, keby si ich pozoroval cez dneskajšie hvezdárske refraktory, ktoré každú vec ukazujú vo viactisícnásobnej veľkosti! Čo myslíš, koľko by si ich načítal? — Tisíc? — To je málo. — Desať, stotisíc? — Aj to je málo. — Milion? Aj to je nič. — Koľko ich je teda? — To veru nevieme. Ani hvezdári to nevedia. Oni odhadujú počet hviezd na viac stomilionov, ba na miliardy. A veru ani oni nepoznajú všetky hviezdy.

Úžasné voľačo! Stá milionov, miliardy hviezd!

Priateľu, vieš, čo je to milion ?

Predstav si, že by si milion chlapov stalo do radu a začali by pred tebou „defilovať.“ Denne by šli desať hodín. Čo myslíš, kedy by prišiel k tebe posledný? Až na štrnásty deň. Alebo ti poviem iný príklad. Vieš, akej výšky by sme dosiahli, keby sme milion karát poukladali na hľbu? Boia by to hľba viac ako jeden kilometer vysoká. A teraz si predstav nie len jeden milion, ale stá, tisíce milionov hviezd.

Nie je tá obloha niečo krásneho, ba úžasného?

A čo, keby sme videli ešte ďalej a poznali aj tie hviezdy, ktoré ani ďalekohľadom nevidíme. Nesmieš zabúdať, že *ani ďalekohľad nestačí*. Neznáme všetky hviezdy.

Ale poďme už na tú sľúbenú vychádzku do vesmíru.

Ako chceš cestovať? Rýchlikom a či lietadlom? Rýchlikom? Dobre.

Tak teda sadaj! „Hotovo“! Ideme! Najbližšia stanica *Mesiac*!

Priateľu, nenud' sa! To bude zdĺhavé cestovanie. Skoro šesť celých mesiacov povezieš sa bez zastavenia. Nečuduj sa tomu! Veď máme pred sebou 384.400 km-vú vzdialenosť a náš rýchlovlak spraví len 100 km-ov za hodinu.

Už sme tu! Môžeš na chvíľku aj vysadnúť!

Pozri sa na ten Mesiac! Nie je veľký. Je len 14-ou čiastkou našej Zeme. Za to je, pravda, dosť

veľký. Veď naša Zem má 510 mil. štvorcových km. Deľ to 14-mi a dostaneš povrch Mesiaca!

No, teraz ďalej! Už sa vezieme rýchlosťou 100 km za hodinu! Najbližšia zastávka je Slnce. Radím ti, aby sme cestovali len v duchu. Život by ti na túto cestu nepostačil, iba ak by si sa dožil veku Matuzalema. Za normálneho veku by sa na našom rýchliku iba tvoji pravnukovia dostali na Slnce, lebo by tá cesta trvala len 170 rokov. To nech ťa neprekvapí! Medzi Slncom a Zemou je vzdialenosť 149,480.000 kilometrov, teda skoro 150 miliónov kilometrov.

Vysadnime v duchu a obzrime si to Slnce! Čo myslíš, koľké je? Nespadni na Zem, keď ti to poviem! Vieš, koľké je? 1,300.000 Zemí by sa dalo zhotoviť z neho. A vieš, koľká je Zem? 510 mil. štvorcových km. Vezmi tento počet 1,300.000-krát a dostaneš Slnce!

K slnečnej sústave patrí 8 bludíc: Merkur, Venuša, Zem, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptún. Zajdime v duchu aj k týmto!

* „Merkur — vysadnúť!“ — znelo by z úst konduktora.

Vieš, koľko km by sme museli prekonať, kým by sme sa zo Slnca tam dostali? Maličkosť. Len 57,000.000 km. Je asi 20-krát menší ako Zem.

Počuj len ďalšie!

Venuša je od Slnca na 113,000.000 km. Jej veľkosť je $\frac{7}{10}$ Zeme.

Mars je od Slnca na 225,000.000 km. Je siedmou čiastkou Zeme. .

Jupiter je od Slnca na 770,000.000 km. Je 1279-krát väčší ako Zem.

Saturn je dvakrát tak ďaleko od Slnca. Je 93-krát tak veľký ako Zem.

Medzi Uranom a Slncom je 2840 mil. kilometrová vzdialenosť. Z jeho hmoty by sa dalo urobiť 14 Zemí.

Neptun je od Slnca na 4440 mil. km. vzdialený. Je asi 17 krát väčší ako Zem.

Toto sú len tie najvýznamnejšie hviezdy okolo nás. Ani len nespomínam ohromné množstvo menších hviezd.

Chceš ísť ešte ďalej? — Dobre, ale musíme užívať inej miery. *Dosiaľ sme merali vzdialenosť hviezd kilometrami. To už ďalej robiť nemôžeme. Hvezdári si preto zaviedli inú mieru t. zv. svetelný rok.*

Počul si už, čo je svetelný rok? — Poviem ti.

Svetelný lúč dľa zistenia učencov prebehne za jednu sekundu 300.000 km. Násob toto 60-mi, dostaneš svetelnú minútu. Výsledok vezmi 60-krát, dostaneš svetelnú hodinu. To potom znovu násob 24-mi a máš svetelný deň. Tento výsledok ešte vezmi 365-krát a čo ti vyjde, to je svetelný rok. *Svetelný rok je cesta, ktorú prekond svetelný lúč za jeden rok.*

A teraz čuj! Svetelný lúč z hviezdy Alfa príde k nám za 4 a pol roka. Sirius je od nás na 8

a pol, Vega 36, Polárka 40, Perseus na 170 svetelných rokov.

Povedzme, že by voľakto chcel cestovať na hviezdu Alfu zo súhviezdia Kentauru a pýtal by sa konduktora: „Prosím Vás, kedy prídeme k hviezde Alfe“ — dostal by si odpoveď — „od dneška na 48,000.663 rokov“.

A ešte sme nie na konci. Fotografické dosky ešte ukazujú hmloviny, z ktorých sa tvoria nové svety a ktoré sú od nás vzdialené až na 90,000.000 svetelných rokov. A čo je ešte za tým, to vie len Ten, ktorý všetko stvoril.

Aby si si lepšie mohol znázorniť veľkosť vesmíru, uvediem ti príklad.

Povedzme, že by si chcel spraviť model vesmíru. No, čo myslíš, ako by to vyzeralo?

Keby si Zem naznačil len malou bodkou a táto by sa pohybovala na kružnici 1 cm. obvodu (tolľká by bola dráha Zeme), vieš, kde by si musel umiestiť hviezdu Alfa zo súhvezdia Kentauru? Vo vzdialenosti dvoch km. — Sirius by prišiel do vzdialenosti 3, Vega 12, Polárka 13, Kanopus 160 km.

Chápeš už teraz, jak obdivuhodný je vesmír? Človeku už vlasy stávajú, keď si na to len pomyslí.

Rozmýšľaj !!!

Urobili sme si malú vychádzku do vesmíru. Videl si tajomný svet hviezd. Teraz mi povedz, nevtierala sa ti pri pohľade na tie hviezdy myšlienka : **odkiaľ to všetko ?** Buď úprimný ! Priznaj sa, že ti tá otázka prišla na um. Chceme-nechceme, musíme sa pýtať : **odkiaľ je tá tajomná ríša hviezd ?** No, povedz, odkiaľ ! To predsa uznáš, že *musí mať svoju príčinu*. Prečo ? — Lebo nás život učí, že **každá vec má svoju príčinu**. Ver mi, priateľu, **nič vo svete nepovstane samo od seba**. Keď vidíme dom, rozum nám povie, že ho niekto postavil. Ideš do obrazárne a dívaš sa na krásny obraz, rozum ti opäť povie, že ho niekto namaloval, pri soche, že ju niekto vykresal. **Všetko — ale všetko vo svete má svoju príčinu**. Každé i to najmenšie zvieratko splodilo iné zviera, i tá najnepatrnejšia bylinka vyrástla zo semienka. Nič vo svete nepovstane samo od seba. Vezmi si len do ruky nejaký stroj. Nikto ti nepovie, že povstal sám od seba. A čo myslíš, že ten svet mohol **povstať sám od seba ?**

Znázorním ti to príkladom.

Hvezdár a jeho priateľ.

Hvezdár Kirchner mal hosťa. Bol u neho na návšteve jeho dobrý priateľ. Bol to človek vzde-

laný, ale neveriaci. Kirchner ho chcel priviesť k Bohu, ale darmo. Ten vytrval pri svojej nevere. Raz zanesol Kirchner potajomky zemeguľu do izby svojho hosťa. Keď sa priateľ vrátil, bol týmto darom milo prekvapený. Od radosti nemohol ani spať. Hneď ráno dal si zavolať sluhu a pýtal sa ho, odkiaľ je tá zemeguľa, kto ju zhotovil a do izby prienesol. Sluha nevedel o ničom, bo tú guľu nikdy ani len nevidel. „Včera vcčer“ — tak tvrdil — „všetko som v izbe prichystal, dvere som zavrel a do vášho príchodu som do izby nikoho nevypustil“. Nahnevaný a zvedavý pán šiel ku Kirchnerovi a rozpovedal mu všetko. Kirchner mu dal takéto vysvetlenie: „Ak je to tak, ako sluha tvrdí, tak ti neviem dať inakšieho vysvetlenia, iba to, že tá zemeguľa povstala sama od seba.“ „To nie je možné“ — zvolal priateľ. „Prečo nie?“ — pýtal sa ho Kirchner. — Keď celý svet povstal sám od seba“ — ako ty hovoríš — „prečo by nemohla povstať sama od seba taká malá guľa?“ Tieto Kirchnerove slová priviedly priateľa na dobrú cestu a pomocou milosti Božej stal sa veriacim.

Poučný príklad. Aj pre teba. Dnes aj ty často počuješ: Niet Boha. No, nedaj sa sklátiť. Nič na svete nepovstalo a ani nepovstane samo od seba. Keby nebolo Boha, tá ohromná guľa našej zeme by bola musela povstať sama od seba. Ale nie len zemeguľa. Samy od seba by boli mu-

sely povstať všetky tie miliony hviezd na oblohe nebeskej.

Veríš tomu? Veríš, že sa tak stalo? Ja nie, lebo som o veci veľa rozmýšľal. Rozmýšľal o tom aj priateľ Kirchnerov a stal sa veriacim. Zamysli sa aj ty trochu a som istý, že sa presvedčíš o pravdivosti slov žalmistu:

*„Nebesa vyprávajú slávu Boha,
a dielo rúk jeho zvestuje obloha .“*

Žalm 18. 2.

Pohyb hviezd.

Rozprával som ti dosiaľ o veľkosti a vzdialenosti hviezd. Včul ti voľačo poviem o ich pohybe. *Hviezdy sa pohybujú.* Tak nám hovoria hvezdári, tak tvrdí veda. A dnes predsa každý sa odvoláva na vedu. My katolíci tiež sa skloníme pred vážnou vedou. Vieme dobre, že pravda je len jedna a práve preto nemôže byť nijakého rozporu medzi pravou vedou a vierou..

Čo nám teda hovoria hvezdári o pohybe hviezd?

Zem sa pohybuje okolo svojej osi raz za deň. Pohybuje sa aj okolo Slnca raz za rok rýchlosťou asi 30 km. za sekundu. Poriadna rýchlosť, čo...? Túto dráhu prekoná lietadlo (400 km. za hodinu) za šesť minút, rýchlik za 10—12 minút,

delová guľa za 46—50 sekúnd, náboj 42 cm. dela za 27—28 sekúnd.

Mesiac sa tiež krúti okolo svojej osi a tiež okolo Zeme raz za 27 dní.

Slnce tiež nestojí, pohybuje sa rýchlosťou 16 km. za sekundu smerom k hviezde Vega.

Spomeniem ti ešte niekoľko príkladov.

Merkúr otočí sa okolo Slnca raz za 88 dní, Mars za 2 roky, Jupiter za 12 rokov, Saturn za 29 a $\frac{1}{2}$ roka. Neptun za 169 rokov Venuša za 225 dní.

No, teraz uvaž rýchlosť pohybu hviezd!

Vega spraví za sekundu 24 km., Aldebaran 49, Pollux 53, Arktur 674 km.

Hrozné voľačo!

Nám veľa sa vidí, keď automobilom prebehne 100 km. za hodinu a nie za sekundu. A tu, hľa, ohromné svety pohybujú sa rýchlosťou niekoľko sto km. za sekundu. Oproti tejto rýchlosti je pohyb i toho najlepšieho auta len pohyb slimáka.

Priateľu, zastaňme!

Obdivuhodný je pohyb vo vesmíre. Od tisíc-ročia, ba vari státisícročia pohybujú sa tie hviezdy bez zastavenia. Nepríde ti tu niečo na myseľ?

Polož len guľu na stôl! Nedaj jej náraz. Pôjde ti? Nie. Sama od seba ani sa len nepohne. Pozri si vlak! Ani sa len nehne bez lokomotívy. Keď sa voľačo pohybuje, hneď myslíme na niekoho, kto ten pohyb zapríčinil.

A teraz pozri ešte raz do vesmíru! Obdivuhodný je tam pohyb. Kto ho zapríčinil? Kto dal tým hviezdám prvý náraz? Samy od seba nezačaly sa tie ohromné svety hýbať. Kto ich uviedol do pohybu? Veda nám to nepovie. Učenci sa tiež len hádajú, ale na túto otázku odpovedať nevedia. Vedeli by, lenže museli by pripustiť Pána Boha, ako to aj veľká väčšina učencov robí. Počul si už o Kant-Laplaceovej nauke? Tá nám hovorí, že sa slnečná sústava vyvinula z akejsi žeravej látky, ktorá odrazu začala sa pohybovať. Lenže prečo sa začala pohybovať? Samo od seba nič sa nehýbe. Veda si tu nevie rady. Učenci sa hádajú a nevedia si to vysvetliť.

Priateľu, vieš, kto tie hviezdy uviedol do pohybu a kto ich udržiava v pohybe od tisícročí?

Poviem ti to. Vlastne ti to povie tvoj zdravý rozum: Pán Boh

Pražský Orloj.

Na veži staromestskej radnice v Prahe sú hodiny z roku 1490. Sú dielom majstra Hanuša. Volajú ich orlojom. Čudné hodiny. Ukazujú nielen hodiny, ale aj dni, roky, východ a západ, ba aj zatmenie slnka. Každodenne stoja pred tými hodinami zástupy divákov.

Povedzme, žeby sa pred tými hodinami zastavil

nejaký cudzinec a pýtal by sa: „Prosim vás, kto zostavil tieto čudné hodiny?“ Ty by si mu povedal: „Nikto. Povstali samy od seba.“ Čo by si pomyslel o tebe ten cudzinec? Myslel by si, že si z neho robíš blázna.

Teraz, priateľu, *pohľad* na iné hodiny! Pozri na hodinový stroj *hviezd nebeských*! Podívaj sa na oblohu, na ktorej *vychodí a zapadá* slnce a na ktorej sa *nepohybuje* niekoľko koliesok, ale celé miliony hviezd! Nie sú to hodiny o veľa dokonalejšie? ! Povedz mi, mohli tieto hodiny *povstať samy od seba*? Ved' keby to boli hodiny, ktoré *každý deň alebo týždeň sídu* a znovu ich *treba natiahnuť*, aj tak by sme ich nemohli vysvetliť bez hodinára. Lež aké slabé je to porovnanie! **Vesmír sú hodiny.** Áno, ale čudné hodiny. Stále idú. Ale kto ich *naťahuje*? Kedy ich *naťahuje*? Idú od tisíc — ba azda státisícročí najväčšou presnosťou bez natiahnutia.

Musel to byť ozaj majster, kto ich zostavil.

Cestovný poriadok hviezd.

Zaiste si si všimnul na staniciach veľkých cestovných poriadkov. V nich je naznačené, kedy sa hýbu vlaky a kedy prichádzajú na jednotlivé stanice. Všetko je v nich udané až minútovou presnosťou. My takéto cestovné poriadky ľahko čítame. Ani si len nepomyslíme, *aká ťažká práca* je zostaviť jeden taký cestovný poriadok. Koľko sa na-

potili, kým vypočítali cestu všetkých vlakov, aby nemeškaly, aby sa nesrazily, atď.

Horko-ťažko bol zostavený ten cestovný poriadok a máme ho vyvesený na stanici. Všetko je v ňom presne udané. Nuž a čo vidíme? *Vyrátané je všetko a vlaky predsa meškajú niekedy aj celé hodiny, najmä pri väčších vzdialenostiach. To meškanie by ešte nebolo tou najhoršou vecou, ale prídu vlakové katastrofy, železničné nešťastia. Oh, ako často čítame o nich v novinách!*

Poviem ti niečo.

Pozri sa na telesá nebeské, na tie vlaky vo vesmíre! Pohybujú sa na svojich dráhach oveľa rýchlejšie ako tie najrýchlejšie expres-vlaky. A meškajú? Veruže nie. Vyšínú sa vari zo svojej koľaje? Ani to nie. Pohybujú sa na svojich dráhach od tisícročí a nikdy sa neprihodi nijaký karambol. Stačilo by, akby sa len jedna hviezda vyšínula alebo meškala a katastrofa je hotová. Ale to sa nestane. A predsa ich je vo vesmíre na stá miliónov. Čítame o srážke vlakov, ale nikdy o srážke hviezd.

Keď sa objaví nejaká hviezda na oblohe, hvezdári ihneď vedia vypočítať, kde bude stáť nielen o niekoľko rokov, ale aj o niekoľko desať — sto — alebo tisícročí. Na sekundy nám vedia povedať, kedy bude zatmenie slnka a podobné veci.

Neviem, či si čítal o objavení Neptuna.

Ako to bolo?

Dňa 13. marca 1781 objavil Herschel Urana.

Hvezdári sa zaraz dali do práce a vypočítali jeho dráhu. Ale aké prekvapenie! Uran im nešiel po vypočítanej dráhe. Prepodivne sa im vrtel a nedajbože ísť po vyrátanej koľaji. Tu letí rýchlejšie, tam zase pomalšie. Učenci si darmo lámali hlavy, nevedeli si objasniť, čo je toho príčinou. Mysleli si, že sa zmýlili vo výpočtoch. Na oblohe je predsa poriadok a tu odrazu takéto voľačo! Chybu hľadali len vo výpočtoch a preto i počítali a rátať znovu. Výsledok bol vždy ten istý. Uran nešiel po dráhe, ktorú mu určili. Tak to trvalo roky a roky. Konečne ozval sa učený a zbožný Leverrier. Veľmi dlho rozmýšľal. Myslel si: „V celej prírode je najväčší poriadok, čo teda môže byť príčinou tohoto zjavu u Urana?“ Počítal a rátať, až konečne povedal: „Pánovia! Výpočty sú správne. Chyba je inde. Tu musí byť nejaká hviezda, ktorá porušuje dráhu Urana.“ A vypočítal, kde asi bude tá neznáma hviezda. Dňa 23. septembra 1846 oznámil Leverrier do Berlína: „Namierte ďalekohľad na to a to miesto!“ Poslúchli ho a o niekoľko hodín na určenom mieste objavili *Nepetuna*, o ktorom predtým ani sám Leverrier nevedel. Bol objavený len na základe výpočtov a poriadku vo vesmíre.

Tak presné sú dráhy hviezd.

Obdivuhodná veda — povieš mi — ktorá takéto voľačo vyráta.

Priateľu, nie veda je obdivuhodná!

Obdivuhodný je Ten, ktorý dráhy hviezd pred tisícami rokov vymeral !

Obdivuhodný je Ten, kto tie hviezdy na dráhach udržuje, riadi a spravuje !

Obdivuhodný je Boh !

Prečo zas spomínam Pána Boha ?

Prečo ?

Lebo v živote skusujeme, že kde je poriadok, tam musí byť aj poriadateľ. Keď na pr. vidíme pekne usporiadanú izbu, spomenieme si na zručnú domácu paniu ; keď sa pozremo na výstavu, hneď myslíme na jej poriadateľstvo. Čože je však všetok poriadok na zemi oproti poriadku hviezd?! Teda aj ten musí mať svojho poriadateľa. Ukážem ti to príkladom. Som istý, že na konci tohoto príkladu zvoláš slovami Písma :

„Riekol blázon v srdci svojom, že niet Boha.“

Kráľ a mudrc.

Spisovateľ dr. Klug píše : V zemi, ktorou pretekajú rieky Tigris a Eufrát, žili v dávnom veku ľudia, od ktorých sa nám zachovalo len niekoľko popraskaných kameňov. V ich srdciach žily tie isté otázky, ktoré trápia aj nás. Odkiaľ je človek? Kam sa uberá? Kto býva nad zlatými hviezdami? A odpovedali si na tieto otázky Sú bohovia, ktorí tie hviezdy riadia.

Nebola to odpoveď celkom správna. Boly to názory pohanské.

V tejto zemi panoval bohobojný kráľ, ktorý so svojím ľudom slúžil bohom v bázni a pokore.

Jedného dňa prišiel k nemu akýsi mudrc. Priniesol neslýchanú zvesť a kládol ešte neslýchanejšiu požiadavku. Vravel : Niet Boha nad hviezdami. Po tisíce nocí vraj — premýšľal, až pochopil tajomstvo celého vesmíru ; niet bohov, ktorí by riadili hviezdy ; sú len mŕtve svety ; pohybujú sa však dľa nezmeniteľných zákonov, ktoré on presne vypočítal.

No ešte bezočivejšia bola žiadosť mudrca.

„Kráľu“ — hovoril — buď múdрым a daj zavrieť chrámy bohov ; ak chceš byť ešte múdrejším daj ich zrúcať ; ak chceš byť medzi všetkými kniežatmi najmúdrejším, daj svojmu ľudu učeních mužov, ktorí by ho vzdelávali, ktorí by svetlom vedy zaplašovali temnotu povery — starí bohovia upadnú do zabudnutia — veď sú aj tak nie hodní iného.

Kráľ bol bystrého ducha. Nevykonaval hneď, čo mu mudrc radil, ale skúmal pravdivosť jeho slov.

Dal shromaždiť ľud hlavného mesta a povolať mudrcov svojej zeme, onoho však postavil uprostred nich. Potom rozkázal ľudu, aby si stal do kruhu okolo malej arény, ktorá bola posypaná jemným, modrým pieskom a do ktorej vkročili mudrci. Uprostred arény stál zlatý stĺp.

Bolo dané znamenie zvučnou fanfárou, že kráľ chce prehovoriť. Nastalo hrobové ticho. Kráľ oznamoval, čo mu ten mudrc zvestoval a čo od neho žiadal. Ľud sa zhrozil, len oči mudrca svietily.

Keď kráľ skončil, kývnul dvom otrokom. Tí priniesli v zlatej skrinke sto diamantov ako malý orech, a sto rubínov veľkých ako holubie vajce; tie vzácne kamene sa jagaly ako hviezdy na nebi. Potom prehovoril kráľ k mudrcovi: „Môj ľud počul, čo si mi hovoril a čo si odo mňa žiadal. Teraz daj pozor! Týchto sto bielych a sto červených kameňov vezmeš do ruky jeden po druhom, potom každý roztočíš po modrom piesku arény, aby sa každý pohyboval okolo zlatého stĺpu, ale ani jeden kameň sa nesmie dotknúť druhého a rušiť ho v jeho dráhe. Ty to ľahko urobíš! Vypočítal si dráhy hviezd, ktoré neriadi múdrosť bohov, — ako hovoríš — tým ľahšie bude vedieť tvoja múdrosť riadiť tieto kamenné guľôčky: objavil si tajuplné sily hviezd, ktorými nehýba všemožnosť bohov, — ako vykladáš — tým ľahšie roztočí tvoje rameno tieto malé kamene. Ak sa ti podarí toto dielo, uveríme ti, tvoje je bohatstvo týchto kameňov, chrámy bohov budú zrúcané, ty budeš prvým medzi tými mudrcami, ktorí budú poučovať ľud v budúcnosti!

Ale počuj: ak sa ti to nepodarí, tak si sa rúhal bohom a dám ti hlavu sraziť!

Nastalo hrobové ticho. Skoro bolo počuť tlkot srdc.

Znel iba hlasný výkrik, aký len smrteľná úzkosť vyráža. Mudrc ležal pred kráľom. Stenal a prosil o milosť a svoj život.

Myslím, že by aj dnes podobne prosil o milosť každý popierač Boha, keby mal prekonať túto skúšku.

Život na zemi.

Dosiaľ sme skúmali oblohu. Videli sme miliony hviezd a pýtali sme sa, kto ich stvoril. Videli sme ich pohyb a odpovedali sme si na otázku, kto im dal prvý náraz. Uvažovali sme o presnosti na nebi a rozmýšľali sme, kto tie hviezdy riadi a udržiava. Teraz venujme pozornosť aj našej Zemi.

Čo pozoruješ na zemi? Mňa na prvý pohľad zarazí život. Obdivuhodný je život! Žije tu ohromné množstvo rastlín, žijú zvieratá a žijú ľudia. Kamkoľvek sa obrátim, všade vidím život. A práve ten život ma núti premýšľať. Bol ten život vždy na zemi? Učenci hovoria, že nie. Bol čas, keď na zemi nebolo života. Geologia nám ukazuje vrstvy, v ktorých sa nenachádzajú nijaké stopy života, žiadne stopy živočíchov a rastlín. Bol čas, keď na zemi nebolo ani zvierat ani rastlín ani zrnka ani semena a vôbec nijakého zárodku života. Tak nám to tvrdia učené hlavy. Túto dobu nazývame azoickou.

Začnem rozmýšľať o Kant-Laplaceovej náuке a prídem k záveru, že život ani nemohol byť na zemi. Podľa tejto náuky naša zem bola kedysi žeravou tekutou látkou, v ktorej boly rozpustené i najtvrdšie kovy. Látka našej zeme sa — vraj — voľakedy odtrhla od slnca. Musela to teda byť látka veľmi horúca. Prečo? Lebo učenci tvrdia, že teplota slnca na povrchu učiní asi 4.000 stupňov Celsia. Vnútri je horúčosť ešte väčšia. Pater Secchi a Ericson odhadujú vnútornú teplotu slnca na 5—6 milionov stupňov. Ja myslím, že vôbec neprepínam, keď horúčosť látky, z ktorej sa naša Zem vyvinula, odhadnem na „slabých“ pár tisíc stupňov.

Lenže teraz k veci! V takejto niekoľko tisíc stupňov horúcej látke sa nemohol udržať nijaký zárodok života.

Priateľu, odkiaľ je teda život? Nebolo ho na zemi a odrazu je tu. Ako sa sem dostal? Veda nám hovorí, že sa prvý organizmus objavil na zemi až vtedy, keď boly k tomu priaznivé podmienky. Dnes sú na zemi ľudia, zvieratá, stromy a rastliny. Je tu život.

Ako sa sem dostal? Odkiaľ je prvý organizmus?

Z neživej hmoty povstať nemohol. Každý môže dať len to, čo sám má. Nemôžem z prázdneho vrečka vytiahnuť peniaze. Nikto nedá, čo sám nemá. Keď bola hmota mŕtva, nemohol z nej povstať život.

Hovorilo sa, že môže povstať živé aj z neživého, ale Pasteur to vedecky podvrátil. Dokázal, že je to omyl. Sostavil akúsi tekutinu a hrial ju, kým sa nezačala variť. Potom ju uzavrel do nádoby a vzduch vypumpoval. Po 1 a $\frac{1}{2}$ roku sa v nej neukazovala nijaká stopa života. Vpustil vzduch a o jeden deň zas bol život v tekutine. Keď však pokus opakoval a vzduch vpustil cez rozpálenú rúru, ostala tekutina bez života. Horúčosť rúry totiž zničila zárodky života. Z tohò sa Pasteur presvedčil, že pri prvom pokuse dostal sa život do tekutiny pomocou vzduchu. Toto dokázal aj iným pokusom. Pomocou vyssávača vzduchu dal hnať vzduch do rúry, ktorú uzavrel strelnou bavlnou. Táto bavlna zachytila všetky baktérie. Keď ju potom dal do tej tekutiny, v ktorej sa za 1 a $\frac{1}{2}$ roka neukazoval život, vznikol v tekutine život. Týmito pokusmi dokázal Pasteur, že je vzduch nositeľom a štriteľom malých semenných buniek, vajčiek a zárodkov. Táto okolnosť mohla zapríčiniť mylnú domienku, že môže povstať živé aj z neživého. Po týchto pokusoch potom stanovila veda zásadu, že živé len zo živého môže pochádzať, že živé nemôže pochádzať z neživého.*)

Najdú sa ľudia, ktorí hovoria, že život povstal náhodou — náhodilou srážkou atómov. Náhodou

*) Obširnejšie vysvetlenie tejto zásady najdeme v novšej knihe autora: „Katolíci vo víre dnešného života“ na stranách 8—14. Pozn. vydávateľa.

sa — vraj — dostaly dovedna niektoré prvky a povstal život.

Dobre mi na to odpovedala istá žiačka z meštianskej školy. Dal som triede námietku: Život povstal náhodou. Niektoré prvky sa dostaly dovedna a ožily.

Na to sa mi hlásila tá žiačka a povedala:

— To je nemožné. Chemikovia nie náhodou, ale náročky složili vajce alebo jadierko a nežilo im to. Chemicky bolo všetko správne složené a predsa tomu chýbal život.

Pravdu malo to dievča. Učenci môžu a vedia chemicky složiť vajce. Ale daj ho pod sliepku a čakaj, kedy sa ti z neho vyliahne kurča! Nikdy! Slož chemicky jablčkové jadierko a zasad' ho! Môžeš sa načkať, kým ti z neho vyrastie jabloň a kým budeš jesť jablčka!

Hľa, veda už stojí na vysokom stupni a ani po dlhej a namáhavej práci nemôže oživiť neživú hmotu. Musí sa pridržať zásady: Živé len zo živého môže povstať. Keď to veda nemôže urobiť, tým menej sa to mohlo stať samo od seba a „náhodou“.

— Azda sa dostal život na zem s inej hviezdy? Na zem dopadajú povetrone a na tých prišiel život na zem!

Ľahko sa to povie. Je to však nemožné. Hviezdy sú alebo v stave ohnivom a nemôžu na sebe chovať organizmus, alebo sú na nich podmienky životu ne-

priaznivé.

Pripustíme však aj túto možnosť! Vtedy by ten život musel prejsť studeným vzduchoprázdny priestorom (-273° C) a zničila by ho zima. Rozpomeň sa len na našu zimu! Keď sme mali 30° C, pomrzlo nám všetko.

Keby sa ani to nestalo a ten život by letel na meteore, ani vtedy nebude z neho nič. Meteory padajú na zem vo veľmi ohnivom stave, ktorý zapríčiňuje trenie pri dopadaní na zem. Táto horúčosť by ten zárodok života spálila.

Odhliadnime však aj od toho! Ešte vždy nám ostáva otázka: Odkiaľ prišiel život na hviezdy?

Priateľu, darmo je všetko špekulovanie! Živé len zo živého môže pochádzať. Prvý zárodok života na zemi môže pochádzať len od živého Boha.

(Vid' o tomto obšírnejšie vo spomenutej knižke: „Katolíci . . .“ str. 14.—16.)

Prírodné zákony.

V prírode panuje obdivuhodná zákonitosť. Videl si to už pri hviezdach. Teraz ti ukážem niečo podobného aj na zemi.

Tu je elektrina! Aká podivná je to sila! Svietime ňou, stroje poháňame a nečuduj sa, keď poviem,

že vlastne nevieme, čo je elektrina. Vieme len toľko, že je to prírodná sila, vlastne prírodný zákon. My sme ju v prírode objavili, a do svojich služieb zapriahli. Dnes sa ňou chvastáme a ona nie je naším vynálezom. Človek elektrinu len v prírode odkukal, ona však bola v prírode aj pred jej objavením. Celá elektrina sa zakladá na prírodnom zákone.

Pozri si rádio! Dnes ho počúvajú i v najzapadlejších dedinách. Každý sa čuduje, ako je to možné, že slová povedané v Paríži môžeme počúvať aj na Slovensku. Pri tom si nepomyslíme, že sa aj rádio zakladá na prírodnom zákone. Nepomyslíme si, že je aj rádio len využitím prírodného zákona.

To isté máš s telefonom a telegrafiou.

Tak je to konečne aj s vedou.

Otvor si fyziku! Môže to byť jednoduchá školská učebnica. Čo sa natrápia naše deti, kým sa ju naučia, kým si zapamätajú mená učencov, ktorým sa niektoré zákony pripisujú. Na prvej strane čítaš: Napísal X. Y. A veru tá fyzika nie je jeho dielom. Tá je od tisícročia vpísaná do prírody. Pán píšateľ zákony fyzické z prírody len vyčítal. Tie zákony boli už dávno pred ním. Čo je fyzika? Súhrn fyzických zákonov, ktoré učitelia z prírody vyčítali.

Pozri si vynálezy! Skoro všetky sa zakladajú na prírodnom zákone. Po dlhých storočiach ich ľudia objavili a teraz sa chvastajú nimi ako svojimi

vymoženostami. Tie zákony boli aj predtým, lenže sme ich nepoznali.

Prelistuj si prírodopis! Dočítaš sa v ňom o všelijakých rastlinách a zvieratách. Ja ťa však aj tu upozorním na zákonitosť. Zo zrna pšeničného vyrastie pšeničný klas a nie žihľava. Z jablčkového jadierka vyklíči jabloň a nie slivka. Či v tom niet zákonitosť? Od kočky pochádza kočka a nie pes. Tak to je, tak to bolo a tak to bude. Tak sa to opakuje stále. Tak to žiada prírodný zákon. Povedá sa, že každé pravidlo má výnimky. V prírode nie. Zákon prírodný nemá výnimky.

Lež, odkiaľ je tá zákonitosť? Odkiaľ sú tie zákony?

Každý zákon predpokladá zákonodarcu. Aj zákony prírodné vyžadujú zákonodarcu.

Právom hovorí hvezdár Mädler: „Kto dal tieto prírodné zákony? Prírodopisec nie, ani hvezdár, ani fyzik, tí ich len zistili; ani príroda, lebo tá ich len vždy poslúchala. Kto teda iný môže byť pôvodcom týchto zákonov, ako pôvodca prírody sám.“

Pôvodcom prírodných zákonov a zákonodarcom prírody je Boh.

Čo vidíme v drobnohľade?

Pozorovali sme čarokrásnu oblohu nebeskú. Hľadeli sme na ňu ďalekohľadom a hvezdárskym refraktorom. Teraz pozrime trochu okolo seba!

Mnoho — veľmi mnoho vidíme na zemi aj slobodným okom, lež o veľa viac uvidíme, keď sa pozremo do drobnohľadu.

Čo je drobnohľad?

Drobnohľad je prístroj, ktorý nám každú vec ukazuje vo viacstonásobnej veľkosti. Týmto spôsobom nám ukazuje dosiaľ neznáme svety. Ukazuje nám veci, ktoré slobodným okom vôbec nevidíme.

Podívaj sa teda do drobnohľadu!

Položme podeň voľačo! Siahnime na dno močiara a dajme pod mikroskop trošku tej muliny, bahna, ktoré sa nachodí na spodku močiara. Čo vidíš v tom bahne pod drobnohľadom? Ohromné množstvo malých živočíchov, ktorých väčšinu slobodným okom ani nevidíme.

Pozri si ich len lepšie! Majú úplne zariadené telo. Majú kostru, nervový systém, ústroje dýchacie, zažívacie atď. A slobodným okom ich vôbec nevidíme.

Cisár Karol V. dostal do daru prsteň, v ktorom miesto kamienka boli malé hodinky. Vtedy to bolo niečo neslýchaného. O koľko dokonalejšie je však telo týchto malých živočíchov! Naším

slabým zrakom ich vôbec nevidíme a predsa majú ústa, ktorými potravu prijímajú; žalúdok, ktorý potravu spracuje; cievy, ktoré krv rozvádzajú; srdce, ktoré to malé telo krvou zásobí.

Teraz si položme pod drobnohľad *krídelko motýľa!*

Aké obdivuhodné dielo! Niet toho umelca, ktorý by niečo podobného vedel vytvoriť. Pohľad na nejaké umelecké dielo! Dokedy je ono krásne? Kým ho pozorujeme z ďaleka. Daj ho však pod drobnohľad! Polož pod mikroskop hoci obraz Rafaela alebo iného chýrečného maliara! Čo vidíš? Krížom-krážom ťahané čiary a nič iného. Ó o čo krajšie je pod drobnohľadom *krídelko motýľa!* O čo krajšie veci vidíme, keď položíme pod mikroskop (drobnohľad) hoci i kus pavučiny!

Zamyslime sa tu!

Obraz Rafaela nepovstal sám od seba a ako som povedal, ďaleko kuľhá i za tým *krídelkom motýľa*. Nepríde ti tu niečo na um? Mne zdravý rozum hovorí, že ani to *umelecké krídelko motýľa* nepovstalo samo od seba. Aj ono musí mať svojho umelca.

Áno musel to byť umelec, ktorý zostavil telo tých drobných živočíchov!

Priateľu, veru neviem, kedy mám väčšmi obdivovať veľkosť Stvoriteľa: či vtedy, keď hľadím cez ďalekohľad, alebo vtedy, keď pozerám cez drobnohľad.

Zdá sa mi, že ešte väčšmi obdivujem veľkosť Boha, keď sa dívam na tie drobné stvorenia Božie, ktoré svojím zrakom ani len vidieť nemôžeme.

I v malých veciach sa javí veľkosť Boha!

Poriadok na zemi.

Sú ešte aj iné veci, ktoré nás omráčia a nútia nás premýšľať. Tak na pr. poriadok na zemi. Tento je tak obdivuhodný, že až do očí bije.

Pozri len!

Vzduch je tak složený, aby v ňom mohlo vyžiť všetko živočíšstvo a rastlinstvo. Obsahuje 78·06 /_o dusíka, 21 /_o kyslíka a 0·94% argona. Každé iné složenie by bolo ničivé. Veď keby sa k tomu prímiešaly iné plyny, nastal by koniec sveta. Keby vzduch obsahoval — povedzme — 4 častky kyslíka a len jednu častku dusíka, spálili by sme sa.

A teraz si predstav, koľko vzduchu spotrebuje živočíšstvo a predsa ho máme vždy dosť. Nepotrebuje nijaké plynárne na prerábanie spotrebovaných plynov, nepotrebuje inženierov, ani robotníkov. To všetko nám nahradia listy na stromoch.

Poviem ti iné!

Nad hlavou máme vzduchovú vrstvu asi do výšky 300 km. Tá vrstva vzduchu má svoj tlak.

Vypočítané je, že na každého človeka dolieha asi 10.000 kg vzduchu. My z toho tlaku nič necítíme. V nás je tiež vzduch a ten tlačí na vonok práve takou silou, akou na nás dolieha vzduchová vrstva.

Ďalší príklad!

Život potrebuje vodu. Nijaký živočích nemôže žiť bez vody. Aby sa voda neskazila, musí sa pohybovať. Potok tečie do rieky, rieka do veľriecky, veľriecka do mora. Tým sa voda pohybuje a neskazí. No, ale v mori voda stojí! Tým by sa ovšem mohla skaziť. Skazí sa? Nie. Hýbe ňou mesiac pri prílive a odlive.

Tým je morská voda zachránená pred skazením. Okrem toho je ešte v mori aj hodná zásoba soli, ktorá tiež chráni vodu pred skazením. V riekach a potokoch niet soli, lebo je nie potrebná, v mori však áno.

Aký to poriadok!

Každý poriadok predpokladá poriadateľa.

Priateľu, odpovedz, mohol tento poriadok povstať bez poriadateľa?!

O čom nám hovorí živočíšstvo?

Tajuplné veci nás obklopujú. My si ich už ani len nevšimneme. Navykli sme na ne. A to je veľká chyba. Mali by sme chodiť s otvorenými očami. Vtedy by sme zaiste mali pevnejšiu vieru v Boha. Veď celá príroda je vlastne veľkou

knihou, v ktorej každá stránka hovorí o Stvo-
riteľovi.

Uvediem ti aspoň niekoľko príkladov!

Nazri do prírodopisu!

Všimni si len spevavého vtáctva!

Naši *spevaví vtáci* na jeseň odchádzajú. Musia
odísť, lebo by u nás v zime nenašli pokrmu. Od-
chádzajú do teplejších krajov, kde najdú hojnosť
potravy. A keď sa pominie zima, vracajú sa na-
zpäť. Tú ohromnú vzdialenosť prekonávajú bez
kompasu, bez sprievodcu.

Spomeniem ti iné zvieratá!

Niektoré zvieratá si na zimu nasnávajú potravu
do svojich podzemných skrýš. Aby im obilie ne-
vyklíčilo, uhryznú ho na pravom mieste.

Podívaj sa na motýľa!

Každý motýľ pozná tú kvetinu, ktorá budúcej
húsenici slúži za pokrm, keď má niesť vajíčka,
rovno ide k nej, hoci si jej inokedy ani nevšimne.

Počuj ďalšie príklady!

Zviera sa neotrávi. Sprostému človekovi nadávajú
do volov a predsa ten vól v istom ohľade viac
vie ako ten, ktorý jeho meno zneužíva. Linné
tvrdí, že vól zožerie 276 bylín a 218 sa ani ne-
nedotkne. To sú len predsa veľké botanické vedo-
mosti!

Podobný príklad!

Kôň zožerie 262 bylín a 212 nie. *Ovca sa ne-*
dotkne 141 zelín a na 387 si pochutnáva. *Koza*

zožerie 449 bylín a 126 sa netýka.

Zaujímavé to veci!

Raz odniesli *poštových holubov* z belgického Bruxelles do Španielska. Päť rokov ich mali zavretých v kletke. Potom ich vypustili a o niekoľko hodín väčšina holubov bola už v Belgicku.

Takýchto príkladov by som mohol uviesť hoc-koľko.

Spomeniem ešte dakoľko známych.

Malé kuriatko, sotva sa vyľahlo, už hľadá zrno. Kačička hneď začne plávať. Nikto ich to neučil. A veru iné vtáctvo ako dlho musia rodičia kŕmiť!

Sú to zaujímavé veci. Prosím ťa, vysvetli mi ich!

Povieš mi, že sa to dá vysvetliť pudom, alebo zvieračím rozumom. Veď len keby si to zvieračstvo a živočíšstvo inokedy tak hlúpo nepočínalo!

Pozri len! Holub priletí zo Španielska do Belgicka. Ale keď sa dostane do kletky, nenajde cestu k slobode jednoduchými padacími dvierkami. Kde je tu rozum? Sliepka hneď zbadá jastraba. Podlož jej však miesto vajca billiardovú guľu a bude statočne sedieť na nej.

So zvieratmi je to ako s gramofonom. Odohrá ti pekné kúsky, ale za to rozumu nemá. Rozum mal ten, ktorý ho zostavil. Tak je to aj so zvieratmi. Niekedy sa nám javia ako rozumné, ale nie sú takými. Rozumný bol Ten, kto ich stvoril. Rozumný bol ich Stvoriteľ.

Áno, Stvoriteľ! Lebo si musíme klásť otázku: Kto naučil tých vtákov, že majú odísť do iných krajov? Kto im ukazuje cestu cez hory, pustatiny a more? Kto naučil tie zvieratá, kde majú uhryznúť obilie, aby nevyklíčilo? Do školy nechodily, prírodopis neštudovaly. Odkiaľ pozná ten sprostý vól botaniku, keď je inokedy tak hlúpym? Odkiaľ pozná to malé kurča tým slepačím rozumom svoj pokrm? Kto naučil kačičku plávať?

Na tieto otázky máme len jednu odpoveď: Tieto vedomosti vložil im Boh, ich Stvoriteľ.

O čom svedčí telo ľudské?

Pohaniský filozof Galenus povedal kedysi nevercovi Epikurovi a jeho prívržencom: „Pozorujte len svoje telo, jeho obdivuhodnú umeleckú stavbu a potom mi povedzte, či možno pochybovať o Bohu. Celých sto rokov vám dávam k premýšľaniu. Skúmajte len, či na celom tele ľudskom najdete aspoň jedinú chybu, alebo či by sa dalo na ňom voľačo zlepšiť, zväčšiť alebo zmenšiť bez toho, že by ste ho tým o jeho krásu, silu a obratnosť neolúpili. Keď to dokážete, aj ja sa pridám k vám“.

A skutočne. Telo ľudské je ozaj majstrovské dielo!

Rozoberiem ti ho trochu.

Zaiste si už bol v nejakom veľkom závode. Hlavou celého závodu je riaditeľ. Takýmto riaditeľom v tele ľudskom je mozog. Pri riaditeľstvách závodov sú odborné oddelenia. To isté je aj v mozgu. Pre každú prácu z iného a iného miesta mozgu ide rozkaz. Všetky tieto oddelenia mozgové však nepracujú ani len za malú chvíľočku bez najpresnejšej spojitosti.

Rozkazy riaditeľa v závodoch roznáša dnes telefon. Aj v tele ľudskom ho najdeš. Máš v ňom silný kábel — *miechu* — s mnohými odvetviami. Tento telefon roznáša rozkazy mozgu jednotlivým staniciam, t. j. údom tela ľudského. Ľudstvo potrebovalo k tomu celé tisícročia, kým vynašlo telefon a hľa, v tele človeka pracuje najpresnejšia telefonná sieť.

Všimni si *uši* a máš pred sebou najmodernejšie *sluchátka*.

Teraz si pozri *oko* človeka!

Hotový *fotografický aparát*! Vidíš v ňom šošovku a všetky súčiastky fotografického prístroja. Najdeš rôsolovitú látku. Môžeš pozorovať, ako sa slnečné lúče lámu a obrazy tvoria. Čože je fotografický aparát oproti oku! Jak dlho trvá, kým zhotovíme aparátom len jedinú snímku! A oko robí za jedinú hodinu na tisíce snímok. Zhotoví ich v životnej veľkosti a v prirodzených farbách. Ako ťažko je uhádnuť fotografovi dobu exponovania! Sú na to osobitné tabuľky. Oko nepotrebuje takýchto tabu-

liek. Koľko práce dá fotografovi zaostrenie obrazu! Koľko treba krútiť ten aparát, aby sa snímka podarila! Toto všetko oko nepotrebuje.

Teraz pováž, ako múdre je umiestnené to oko ľudské! Umiestnené je v lebečnej kosti, aby nemohlo byť poranené. Aby sa šošovke nič nestalo, tomu slúžia viečka. Aby mu pot s čela tečúci nemohol uškodiť, tomu slúži obočie. Aby človek všetko mohol vidieť, je oko na hlave. Oko je veľmi citlivé a predsa . . ! Zima mu vôbec neškodí, nemusíme ho zakrývať. Aká to veľká výhoda! Keby bolo oko tak háklivé na zimu ako iné naše údy, v zime by sme nemohli urobiť kroka. Slovom, máme čo obdivovať pri oku. Práve preto sú najväčší učenci naplnení údivom, kedykoľvek pozorujú oko ľudské.

Podme ďalej!

V tele ľudskom sú dva chemické výskumné ústavy — *nos a ústa*.

Je v ňom *pumpa* na zdviž a tlak a to je *srdce*. Takúto pumpu ani dnešná technika nezhotoví. Pracuje ona neprestajne vo dne a v noci. Sedemdesiat krát uderí za minútu. Keď všetky údy odpočívajú, srdce aj vtedy pracuje. Je ono len malý úd a predsa koná ohromnú prácu. Vykoná 87.000 kilogram-metrov, t. j. prácu, ktorá je spojená s vyzdvihnutím 87.000 kg do výšky 1 m. Túto prácu koná cez celé desaťročia bez prestania. Továrne časom zastavia prácu, aby sa

mohly previesť opravy. Srdce pracuje bez prestania. Svoje steny opravuje bez toho, že by činnosť čo len na minútku zastavilo.

Včuľ si všimni žil v tele ľudskom — tých *malých kandelov*, ktoré celé telo zásobia krvou! Ako majstrovsky ide tu všetko!

No všimni si ďalších vecí!

Je v tele ľudskom *samočinný čistiaci systém ľadvín a kože*.

Je v ňom *ústredné kúrenie žalúdka*, ktorý udržiava telo v rovnakej teplote 37° C. Vonku môže byť 30° zimy alebo 30° C horúčosti a telo predsa zachová svoju stálu teplotu.

Pozri si *pľúca*, ktoré telo čerstvým vzduchom zásobia!

Pohľad na *zuby*, ktoré ako mlyn rozomielajú potravu!

Podívaj sa na *hrtan a mäš organ v malom*! Pľúca zastupujú mechy a hlasivky píšťale.

Pozoruj *kostru* a vidíš najmodernejšiu mostovú architektúru? Použitie je pri stavbe kostry najnovších výtvarných moderného staviteľstva.

No teraz si pozri ešte *ruku*!

Tou má človek pracovať, živiť sa a brániť. Skladá sa z 27 kostí, ktoré spájajú svaly. Ňou môžeme vykonávať najhrubšiu, ale i najjemnejšiu prácu. Môžem jej používať ako varechy, lopaty a háku. Mohla by však byť lepšie zariadená? Mysli si ju ináč! Mysli si ju, že by bola neohebná,

nemala prstov, že by všetky prsty boli rovnako dlhé, že by palec nestál trochu stranou atď. Čo by si vykonal svojou rukou? Ruka sa ohýbuje a netreba ju pomastiť. Videl si to už pri strojoch? Dnešná technika zná síce samočinné prístroje na mastenie strojov, ale taký prístroj, ktorý by potrebnú masť a olej sám vyrábala, nezhotoví.

Dovoľ mi však jednu otázku!

Povstať telefon, fotografický aparát, pumpa atď. sám od seba? — Nie.

No teraz mi povedz, mohlo to cieľuprimerané zariadenie nášho tela povstať samo od seba? Zaiste nie.

Ej veru to musel byť vynálezca, ktorý to telo ľudské tak múdre vymyslel a zariadil!

Čo hovoria o Bohu učené hlavy?

Za našich časov často sa stretávaš s ľuďmi, ktorí hlásajú, že je viera v Boha len pre ľudí neúčených, nevedomých a zaostalých. Učený človek — vraj — nemôže veriť v Boha.

Je naozaj tak? Nie. Spomeniem ti niekoľko mien a presvedčíš sa, že práve tí najväčší učitelia boli veriacimi. Uvediem ti len mená tých najvynikajúcejších dávnych a novších učencov.

Plato, Aristoteles, Cicero verili v božstvá. *Svätý Ambroz, sv. Augustin, sv. Ján Zlatoústý, sv. Albert*

Veľký, sv. Tomáš boli veriacimi a predsa ich učenosť ešte aj dnes obdivujeme. Filozofovia *Descartes*, *Bacon*, *Leibnitz* verili v Boha.

Spomeniem ti hvezdárov.

Hvezdári *Kopernik*, *Kepler*, *Mädler* a *Herschel* boli veriacimi. *Newton* kedykoľvek čítal meno Božie, za každým úctive složil klobúk. *Leverrier* mal vo svojej hvezdárni kríž a na ostatnej strane svojho posledného diela píše: „Včul prepustiš, Pane, služobníka svojho v pokoji . . .“ Podobne boli veriacimi hvezdári: *Anatáz*, *Kirchner*, *Secchi* atď. . .

Uvediem ti fyzikov.

Volta každodenne chodieval na Omšu svätú, modlieval sa ruženec, na sviatky pristupoval k sv. sviatostiam, nehanbil sa vyučovať deti katechizmus a v sobotu zapaľovať svetielko pred obrazom P. Marie. *Boyl* a *Galvany* verili v Boha. Keď *Ampère* ležal na smrteľnej posteli a chceli mu čítať z nasledovania Krista, povedal, že ho vie nazpamäť. *Faraday*, *Franklin*, *Röntgen*, *Dawy*, *Siemens*, *Maxwell* verili. Veriacim človekom bol aj *Marconi*.

Pripomeniem ti mená chýrečných chemikov a lekárov.

Keď *Pasteurovi* vytýkali: „ako môže byť tak veľký učenec veriacim“ odpovedal: „Práve preto, že som o viere premýšľal a ju študoval, je moja viera taká ako u nejakého Breťaňa (najzbožnejší ľud Francúzska). Keby som bol ešte viac premýš-

Ľal a študoval, mal by som nezlomnú vieru jednej Bretaňky.“ Lekári : *Vesalius, Paré, Haller* verili.

Veriacimi boli prírodovedci : *Linné, Cuvier, Lamarck*, ba i pôvodca náuky vývojovej *Darwin*. *Darwin* píše, že na otázku, či je Boh, najväčší učenci odpovedali „áno“.

Mám ti uviesť aj umelcov ?

Rozpomeň sa len na mená : *Rafael, Michelangelo, Fra Angelico, Leonardo de Vinci, Perugino, Tizian, Dürer, Rubens, Murillo*. To všetko boli ľudia veriaci.

Chceš počuť mená : *Dante, Petrarca, Manzoni, Calderon, Lopez de Vega* . atď.

Zvedavý si na hudobníkov ?

Tam máš *Palestrinu, Orlanda di Lasso, Haydna, Beethovena, Cherubiného, Lisztu* atď.

Spisovateľ *Dennert* uvádza zaujímavú štatistiku. Vypočítava 300 najväčších prírodovedcov a na koniec hovorí: Skúmali sme stanovisko 300 prírodovedcov a lekárov. Stanovisko 38 neznáme. Z ostatných 262 bolo 242 veriacich, 15 ľahostajných a 5 (2%) bolo neveriacich.“

Tak je to, priateľu môj, vo všetkých oboroch vedy.

Najväčší priekopníci vedy a umenia boli veriacimi. Len druho- a tretotriední alebo nie ktorí jednostranní učenci vo svojej pýche sa chlúbili svojou neverou.

Keď toľkí učenci mohli veriť v Boha, ako

môže voľakto tvrdiť, že je viera len pre ľudí nevzdelaných, neučených, nevedomých a zostalých?! (Také niečo tvrdiť znamená ozaj opiumom omámiť neučený ľud!)

A keď najväčšie hlavy ľudstva uznávali Boha, prečo by si sa nemohol pred ním pokoriť aj ty, drahý priateľu môj.

„Všetko je len príroda“.

Dosiaľ som ti dokazoval jestvovanie Pána Boha. Sám náš rozum nás privádza k Nemu. Práve preto boli aj najväčší učitelia veriaci. Teraz zaiste budeš mať nejaké námietky, ktoré si čítal alebo počul od pobiľudených.

Najčastejšie počuť: „Niet Boha. Všetko je len príroda.“ Tie slová Ťa azda v prvej chvíli zarazily. Čo na to povieš?

Najsamprv sa pýtaj, čo je vlastne príroda! Väčšina ľudí rozpráva o prírode, ale nevie, čo to vlastne je. Začnú sa zajakávať: „Príroda . . . príroda je . . .“ a na koniec nepovedia nič múdreho.

Vieš, čo je príroda?! Príroda je vlastne vesmír so všetkým tvorstvom, so všetkými svojimi zjavami a zákonami. Avšak práve vesmír nás vedie k Bohu, ako som ti to už dokázal. Náš rozum sa totiž pýta, odkiaľ je ten vesmír, odkiaľ

je tá príroda? — *Príroda je jeden celok pozostávajúci z častok. Životná skúsenosť nás učí, že každá i tá najmenšia čiastka pochádza od inej bytnosti. Čo z toho nasleduje?*

Videl si už zalesňovanie?

Pred rokmi som videl vo svojom rodisku holú stráň. Raz prišli robotníci a sadili stromky. Každý jeden stromček sadila ruka ľudská. Stromky budú rásť. Časom vyrastú z nich štihlé jedle a voňavé bory — Vieš, čo si budú potom ľudia rozprávať? Povedia si: celý tento les bol kedysi vysadený. Právom budú tak rozprávať. Keď v tom lese každý strom bol rukou ľudskou sadený, vtedy aj celok z nich pozostávajúci, t. j. celý les bol vysadený. Teraz pohľad na prírodu! Každá vec v nej: rastlina, zviera, ba aj človek pochádza od iného: teda aj celok pozostávajúci t. j. celá príroda musí pochádzať od iného. Každá vec má svoju príčinu, teda ju musí mať aj celá príroda.

Podme ďalej!

V prírode vidíme pohyb, život, poriadok — Rozum nám opäť povie, že ten pohyb musí mať svojho pohybovateľa, život svojho pôvodcu, poriadok svojho poriadateľa. Kto je to? Bytnosť nadprírodná. Boh.

Celá príroda nás nutne vedie k Bohu.

Keď vidíme stroj, ktorý z bielych nití utkáva pekné plátno, nepovieme, že to vymyslel ten

stroj sám, ale myslím na toho, ktorý ten stroj sostavil. Niektoré hodiny ukazujú čas, bijú a ešte aj hudobné kúsky odohrávajú. To však nerobia tie hodiny samy od seba, ale je to zásluhou hodi-nára, ktorý ich zhotovil. Tak je to aj s prírodou !

Bola kedysi výstava. Tam bol vystavený neoby-čajný spôsob výroby novín. Všetko sa dialo samo-činne. Vo veľkej dielni nebolo vidieť ani jediného človeka. Veľký stroj konal celú prácu. Bo'lo vi-dieť, ako sa tam dopravujú pne stromov, ako sa ich chápu stroje, rozrezávajú ich, rozsekávajú a štiepajú na kúsky. Potom tieto kúsky šly do iných strojov, ktoré ich drvily na piliny, miešaly ich s vodou a robily z nich kašu. Túto kašu rozlievaly stroje na plechy, postupne zohriate, ktoré ju su-šily a robily z nej papier. Papier bol mechanic-ky orezávaný. Potom šiel do valcov, opatrených literami a samočinne boly tlačené noviny.

To ešte nebolo dosť! Noviny boly mechanic-ky skladané a šly znovu do stroja, ktorý jednotli-vé čísla vyhadzoval tomu, kto vhodil do neho šesť halierov.

To všetko sa dialo bez akejkoľvek ľudskej duše.

A teraz si predstav, že by ti voľakto povedal : K výrobe novín už vôbec netreba človeka. Nebo-lo by to smiešné?!

Čo by si mu povedal ? Riekol by si mu : Člo-vek sa sice neobjavuje pri výrobe toho papieru,

ale ja obdivujem ten ľudský rozum, ktorý ten stroj zostavil. On to bol, ktorý to všetko vymyslel a všetko zariadil. On je pôvodcom toho všetkého.

Priateľu, badáš, kam smeruje toto moje porovnanie ?

Príroda je veľkolepý stroj. Všetko ide v nej samočinne. Sú ľudia, ktorí si myslia, že Boha ani nepotrebuje. Aký to omyl ! Ktože vymyslel ten veľkolepý stroj prírody, kto ho zhotovil, zariadil, kto ho udržiava ? Kto je jeho majstrom ? Odkiaľ je tá príroda ? A po dôkladnom uvažovaní zas len prídeme k Bohu.

Po niekoľkých čerstvých ulomených vetvách v pralese poznáva divoch stopu svojho druhu a po stope nájde človeka. My zasa nachádzame v prírode stopy, ktoré nás vedú k poznaniu Boha.

Príroda nás neodvádza od Boha, ale privádza k Nemu !

(Preto nepočúvajte tých bláznov, ktorí do zunovania opakujú hrozný nesmysel : „Niet Boh, a všetko je len príroda“. Takéto reči sú horšie ako opium, lebo omámia nejednu slabú hlavu. Vyhýbajte týmto opiumistom, lebo Vás omráčia a duševne otrávia ; Pozn. Vyd.)

„Len to verím, čo vidím.“

Túto námietku tiež skoro pri každom kroku počuješ od obmedzených ľudkov. Ozaj smiešne tvrdenie ! *Ja by som chcel vidieť takého človeka, ktorý*

by len to veril, čo sám videl. Veď celý náš život spoločenský spočíva na viere.

Chceš, aby som ti to dokázal?

Vieš, ako si poznal svojho otca. Bol si ešte dieťaťom. Matka ťa učila hovoriť. Ukázala ti prstom na otca a povedala „otecko“. Ty si to uveril. A veru si nevidel, že ťa skutočne tvoj otec splodil.

Hľa, ani svojich rodičov nepozná človek na vlastné oči! Pozná ich len vierou.

Narástol si. Zaviedli ťa do školy. Tam si sa učil všeličo : na príklad zemepis, dejepis, prírodopis, atď. Učil si sa veci, ktoré iní videli a skúsili.

Keby si len to veril, čo si na vlastné oči videl, tvoje vedomosti by boľy veľmi chatrné. Zo zemepisu by si poznal len tie kraje, ktorými si precestoval. Z dejepisu by si vedel len to, čo sa pred tvojimi očami odohrávalo.

Mám ti to znázorniť lepšie? Dovoľ niekoľko otázok!

Bol si už v Paríži? — Nie. — A v Amerike? — Ani tam nie. — A čo v Austrálii? — Tiež nie. — No, ale v Afrike si len bol? — Tiež nie. — Nuž a veríš, že je na zemi Paríž, Amerika, Austrália, Afrika? — Áno.

Vidíš, celý zemepis spočíva na viere!

Vezmime si dejepis.

Videl si cisára Augusta? — Nie. — Ale cisára Nerona si len videl? Ani toho nie. — No, ale

Napoleona si len videl? — Nie. — Azda si videl aspoň kráľa Matiaša? — Ani toho nie. — A veríš, že títo žili? — Odpovieš mi „áno“.

Hľa, aj dejepis spočíva na viere! A tak by som ti mohol preberať všetky predmety.

Podme ďalej!

Nielen výchova školská, ale aj život spoločenský spočíva na viere; na pr.: pani verí slúžke, že jej do jedla nenamiešala otravy. Sudca verí svedkom pri odsúdení zločinca, hoci on sám aj nevidel ten zločin spáchať.

Všade len veríme... A potom sa najdú ľudia, ktorí hlásajú: „Len to verím, čo vidím“. Myslia si, že — bohvie — akú múdrosť povedali. A veru, čím viac človek študuje, tým lepšie sa presvedčí, koľko všelijakých vecí je vo svete, ktoré sme nevideli a predsa ich veríme. Keby sme ich neverili, nazvali by nás žpiatočníkmi. Ale ľudia, hlásajúci: „Len to verím, čo vidím“, si predsa myslia, že sú múdri, učení a vzdelaní.

(A potom koľko vecí veríme, hoci ich nik nevidel. Na pr., že normálni ľudia majú rozum alebo, že tí, čo nesmyselné reči a námietky opakujú, nemôžu mať dobrý, alebo iba slabý rozum. Nedajme sa teda od týchto pomýliť a omámiť! Pozn. vyd.)

Možno mi namietneš. „Ameriku, Austráliu, Afriku som nevidel, ale ju videli iní. Hovorí mi o nej ľudia pravdomluvní a tým ja verím“.

Máš pravdu: Ľuďom pravdomluvným máme veriť. Lenže aj o Pánu Bohu nám rozpráva hodnoverný svedok.

Vieš, kto je to? — Pán Ježiš Kristus.

Veľa-veľmi veľa veríme, čo sme nevideli a azda nikdy neuzrieme. Prečo by sme neverili aj v Boha a najmä, keď nás náš rozum nutne vedie k Nemu!

Za krásneho dňa nevidíme hviezdy, len si ich predstavujeme. Keď však príde večer, vidíme ich jasne. Tak je to aj s Bohom. Počas svojho života ho nevidíme, len si ho predstavujeme. Ale keď príde noc smrti, potom sa presvedčíme, že skutočne je a zvoláme slovami neveriaceho Tomáša: „Pán môj a Boh môj!“

„Blahoslavení, ktorí nevideli a uverili!“

Ján 20. 29.

(Kto by rád obšírnejšie čítal a viac príkladov chcel najst oproti námietke „Len to verím, čo vidím“, nech si prečíta zo spomenutej knižky „Katolíci . . .“ článok na str. 47. Pozn. vyd.)

Len to verím, čo pochopím.

Zaiste si počul aj tieto slová. Dneskajší človek všetko chce pochopiť. Veľmi sa spolieha na svoj rozum. A veru darmo! Pána Boha celkom nepochopí. Rozum ľudský je k tomu prislabý. Preto je nerozumné hlásať: „Len to verím, čo rozumom

pochoším.

Uváž si len dobre, či ozaj len to veria ľudia, čo pochopia !

Horkýže ! Ako mnoho je vecí, ktoré nechápeme !

Aspoň niekoľko príkladov ti napochytne uvediem.

Povedz mi, ako je to možné, že naša reč letí po *telefonných* drátoch ? Chápeme to ? — Nie. — Ale vysmial by sa nám celý svet, keby sme to neverili. — Čo je *elektrina* ? Ňou *svietime*, stroje *poháňame* a nikto *nevie*, čo vlastne *elektrina* je.

Ďalšie príklady !

Čo je vlastne život ? Keď vyberieme z hodín koliesko, ostanú stáť. Treba je však len nazpäť vložiť koliesko a hodiny idú ďalej. Nikomu sa však ešte nepodarilo k životu vzkriesiť mŕtve telo. Jak je to možné, že po rádiu z *ďalekých krajín* môžeme počúvať hudbu, spev atď. .? Nechápeme to.

Na jar sa vyliahne *lastovička* pod strechou slovenského domu. Pominie leto, príde jeseň. A tá *lastovička* sa vydá na cestu do Afriky. Nikdy tam pred tým nebola, a príde tam bez kompasu. Odkiaľ tá *lastovička* vie, že bude zima ? Odkiaľ vie cestu do Afriky ? Odkiaľ vie, že v Afrike nieto zimy ? — Zas' to nechápem.

Priateľu, aký slabý je náš rozum ! Ako málo vecí chápeme a ako veľa je tých, ktoré nechá-

peme ! Tajomstvami je preplnený celý svet. Tie veríme. Prečo by sme teda neuverili aj v Pána Boha, hoc ho aj nechápeme?! Keby sme chceli Pána Boha pochopiť, museli by sme byť viac ako je On a Pán Boh by prestal byť Bohom.

Čudná otázka.

Dvaja páni sa rozprávali o Pánu Bohu. Neverec kládol otázky a katolík ich vyvracal. Každá vec má svoju príčinu — to bolo jadro debaty. Ku koncu sa ozve neverec a povie :

— Áno, každá vec má svoju príčinu! Strom pochádza z jadierka, jadierko zo stromu a celý svet — ako tvrdíte — od Boha. Ja to uverím, ale mi musíte odpovedať na jednu otázku — povedal s radosťou. Povedzte mi, kto stvoril Pána Boha, odkiaľ je Pán Boh?

Náš katolík sa zprvu zarazil, ale potom s presvedčením, hovoril :

— Aj na to vám odpoviem, odpoviem vám slovami katechizmu : „Boh bol vždy a bude vždy: Boh je večný.“

— Odkiaľ to viete? — pýtal sa neverec.

— Od Krista Pána.

Správne mu odpovedal. Odkiaľ je Pán Boh — to nám náš slabý rozum nepovie. Zato to dobre vieme. Odkiaľ? Povedal nám to Kristus

Pán, ktorý svojím životom, svojimi zázrakmi a najmä svojím zmŕtvychvstaním dokázal, že je Synom Božím.*

Kristus Pán ako Syn Boží a pravý Boh zaiste to vedel. On nám to aj povedal. Jemu veríme.

Odkiaľ je zlo vo svete?

Na koniec ti musím odpovedať ešte na jednu otázku. Často prichádzajú ľudia zronení, sklamaní: poukážu ti na biedu, nedostatok, nešťastie, chorobu a smrť a povedia: „Niet Boha. Keby bol Boh, nebolo by toľko biedy na zemi. Každý človek by musel byť šťastným . . .“

Isté je, že *naš pozemský život má mnohé temné stránky*. Pozri len na utrpenie ľudské, pozri na tie boje o každodenný chlieb, pozri na biedu . . . ! Koľko slz vyženú z očí ľudských, koľko vzdychov a zúfalosti zapríčinia! No, ale nemôžeme ten život brať jednostranne! Je vo svete aj mnoho dobrého. Žiaľbohu, ľudia nevidia to dobré, hľadajú na svet jednostranne, čiernymi okuliarmi.

Je vo svete veľa zlého. Kto by to popieral?! Nuž a odkiaľže je to zlo? To len nemôže pochádzať od Boha?

*) O zázrakoch a o zmŕtvychvstaní Krista Pána viď obširnejšie vo väčšej knižke autora: „Kristus a dnešný človek“ najmä na str. 75.-169.

Počkaj, priateľu! Túto otázku nemožno len tak na krátko odbaviť.

Pozri sa! Veľa ráz to „zlo“ ani nie je zlo, to si my len tak myslíme. Ako často si na pr. nariekajú ľudia na bolenie zubov. Nuž a nie je to zlá vec?! Veru nie. Predstav si len, že by nás deravé zuby nebolely. Ktože by sa potom staral o svoje zuby. Nikto. A koniec by bol ten, že by sme odrazu ostali bez zubov. Prečo nás bolí popálenina? Aby sme si druhý raz dali pozor a sa nepopálili. Idem ďalej a sa pýtam: prečo je smrť, to najväčšie zlo? Preto, aby sme si vedeli oceniť život pozemský. Keby smrť nebola tak hroznou, veľa ľudí by si odňalo život.

Hľa, ako často pokladáme za zlé to, čo ani nie je zlo.

Poviem ti iné!

Veľa ráz je zlo len čiastočné. Keď sudca odsúdi zločinca na smrť, myslí si, že dobre robí. Lež žena a rodina zločinca to pokladá za zlé, lebo ztráca živiteľa. Sudca však hľadá na celý národ a blaho národa vyžaduje odstránenie zločinca. Pán Boh sa stará o celé ľudstvo a preto mnohokrát pripustí utrpenie jednotlivca pre blaho celku.

Objasní ti to príklad.

Istý pán nechal na poli sluhu, aby strážil obilie, kým sa on s vozom vráti. V tom príde dážď a hromobitie. Pán nič nechodí. Sluha začne nadá-

vať na pána, že nechá hynúť obilie vonku. A pán medzi tým hasí dom, do ktorého mu uderí hrom. Sluha nadáva pre skazu málo obilia, lebo len to má na starosti. Pán sa však musí starať o celé hospodárstvo a preto nechá hynúť na poli to málo zbožia, len aby zachránil celý svoj majetok.

Tým reptavým sluhom sme my. Hospodárom je Boh. Boh sa musí starať o celý svet a preto niekedy dopustí utrpenie na jednotlivcov. Je to teda od nás veľká opovážlivosť, keď proti Nemu reptáme.

Avšak mnoho zla si zapríčiní aj človek sám. Už sám ten prvý hriech zaviniť veľa zlého. A koľko zla si zavinia ľudia sami! Pán Boh dal človekovi slobodnú vôľu. Povedal mu: ak chceš, zachovávať moje zákony, ale keď ich nezachováš, ty budeš mať z toho škodu. A veru my máme z toho škodu! Opilec si sám skazí svoje zdravie. Leňoch si sám zapríčiní biedu. Mnohý rodič si sám zle vychová svoje dieťa. Mnohé rodiny si samy zavinia núdzu svojou márnou tratosťou.

Koľko zla si zapríčinia ľudia z neopatrnosti, nevedomosti alebo nenávisti. De Maistre píše: „Ľudia neumierajú, ale vražia jeden druhého.“ Keby si ľudia zriadili život podľa zákonov Božích, zem by bola hotovým rajom. Koľko zla zavini ľudská lakomosť, pýcha, sebeckosť.

Vidíš, priateľu, tak je to s tým utrpením! ~~že~~ je ten život tak trpký, toho vinou sú ~~pajviac~~ ^{veľa} ~~na~~ ^{veľa} ~~viac~~ ^{veľa}

Ľudia sami.

Ako by som počul tvoje slová: „Prečo práve tí dobrí trpia a prečo sa zlí majú dobre? Kde je tu spravodlivosť Božia?“

No, len pomaly! Život je len dočasný. Je dobrou skúškou. Boh môže v živote skúšať, trestať alebo odmeňovať a to alebo na zemi alebo na druhom svete. Spravodlivosť žiada, aby dobré bolo odmeňované a zlé trestané. Každý človek má v sebe aj niečo dobrého a naopak aj ten najlepší človek urobil voľačo zlého. Pán Boh toho zlého človeka odmení zo to málo dobrého, čo v živote vykonal, už na tomto svete. Zlý sa dobre vodí na zemi, lebo sa im bude zle vodiť po smrti, keďže svoju odmenu za vykonanie málo dobrého už obsiahli. A naopak každý človek zhreší. I ten najlepší sa previní. Za svoje chyby musí byť trestaný. Veľa ráz ho Pán Boh trestá už na zemi. Spravodliví ľudia veľa trpia v živote, aby si ootrpeli svoj trest, aby nemuseli trpieť po smrti.

Tak robí Boh.

Život pozemský nie je náš celý život, je len čiastkou nášho života. Jeho pokračovanie bude po smrti. Sú dve doby nášho života: v jednej sme ako zrno v zemi, tu klíčime — a ak má zrno vzklíčiť, musí puknúť — tak aj my, musíme tu na zemi trpieť bolesťou a žiaľom pukať a po-

tom príde druhá doba, doba kvetu, ovocia a odmeny v živote večnom.

Pán Boh vie, čo robí. Len my nechceme chápať jeho otcovskú starostlivosť. Nechceme hľadiť na svet s hľadiska večnosti.

Uvidíš to na príklade nerozumného trpaslíka.

Nerozumný trpaslík.

Istý bohatý a dobrosrdečný pán — ako spisovateľ Morawski píše — dal si do svojho paláca priviesť krátkozrakého trpaslíka. Sľúbil mu, že sa bude o neho otcovsky starať a dá mu všetko pohodlie. Trpaslík šiel. Ale do paláca sa vchádzalo po niekoľkých kamenných schodoch. Tu si trpaslík na druhom alebo treťom schode sadne, obrátiac sa chrbtom k palácu, začne sa durdiť a plakať: „Akýže je to palác? — hovorí — „miesto pohoviek a podušiek tvrdý kameň, nad hlavou holé nebo, všade zima a ješť — nič! Tu je to horšie, ako v chalupe!“ Chceme ho povzdudiť, aby šiel ďalej po schodoch, že príde do izieb, kde bude mať i pohovky i podušky i jedlo. Povieme mu, že je to len vonkajšia čiastka paláca. Všetko márne — trpaslík sedí na schodoch chrbtom k palácu a tvrdošijne opakuje: „Akýže je to palác? Tu mi je všetko tvrdé, zima mi je a som hladný.“

Tak robia aj ľudia — obrátia sa chrbtom k palacu večnosti a hľadajú len na pozemský život, ktorý je vlastne len schodištom k nebu. Myslia si, že je to celý palác. Pri tom sa durdia, že je tá budova zlá, že je ten život plný utrpenia a biedy. Pravdaže, schody ešte nie sú palácom! Tento život nie je naším domovom, ale len schodištom. Treba len ďalej ísť po schodoch, treba vytrvať do konca a uvidíš, že sa každému dostane odplaty a trestu podľa zásluhy.

Sv. Augustín prirovnáva život ku kobercu, z ktorého vidíme len opačnú stranu. Pozri sa len na pekný koberec : ako umelecky sú na ňom vypracované všetky kvetiny a ozdoby! No, áno, ale sa poďívaj na opačnú stranu! Vidíš len križom-krážom poprevliekané nitky. Tak sme aj so životom! Tu na tejto zemi vidíme len jeho opačnú stranu a podľa tej chceme posúdiť Pána Boha.

Nie tak, priateľu! V živote je bieda, utrpenie, nedostatok, ale toto len vtedy má smysel, keď je Pán Boh. Keby nebolo Boha a smrťou by sa končilo všetko, život by bol veľkou mučiarňou. Práve Boh je rozlúštením všetkého utrpenia a bôľu vo svete. Bieda, nedostatok, nešťastie, nemoc a smrť predpokladajú Boha.

„ Kto nás teda odlúči od lásky Kristovej! Trápenie? alebo súženie? alebo hlad? alebo nahota? alebo nebezpečenstvo? alebo prenasledovanie? alebo meč? presvedčený som, že ani smrť, ani život,

ani anjeli, ani kniežatstvá, ani mocnosti, ani prítomnosť, ani budúcnosť, ani mohutnosť, ani vysokosť, ani hlbokosť, ani žiadne iné stvorenie nebude môcť odlúčiť nás od lásky Božej .“ (Rim. 8. 35.-37.)

Doslov.

Drahý priateľu! Na prvých stranách tejto knižky som ťa vyzval, aby si išiel so mnou hľadať stopy Boha. Hľadali a našli sme ich. Cestovali sme vesmírom, videli sme miliónové množstvo hviezd a pýtali sme sa, kto ich stvoril? kto ich drží vo vesmíre? Obdivovali sme pohyb hviezd a kládli sme si otázku, kto im dal prvý náraz, kto ich uviedol do pohybu? Skúmali sme presnosť ich pohybu a odpovedali sme si, kto im zostavil cestovný poriadok? Potom sme obrátili svoj zrak k zemi. Našli sme na nej život a chceli sme vedieť, aký je jeho pôvod, odkiaľ sem prišiel? Nazreli sme do tajomstiev prírodopisu, fyziky, elektriny a našli sme nezmeniteľné zákony. Hneď sme sa pýtali po zákonodarcovi. Príroda nám bola knihou, z ktorej sme poznali Boha. Nevidíme ho síce svojimi telesnými očami, ale ho vidíme duševným zrakom našej viery.

Včuľ sa lúčim s tebou. Na rozlúčku ťa len o jedno prosím. Pokľakni so mnou, skloň svoju hlavu do dlane a modli sa so mnou:

„Otče náš, ktorý si na nebesách, posväť sa meno Tvoje; príď kráľovstvo Tvoje, buď vôľa Tvoja, ako v nebi tak i na zemi. Chlieb náš vzdajší daj nám dnes, a odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame našim vinníkom; a neuvoď nás v pokušenie, ale nás zbav od zlého. Amen“.

Priateľu stiskni mi ruku!

A teraz „s Bohom“!

Poznámka vydávateľa.

Túto vzácnu knižočku, ktorá prvý raz ako 8. č. Knižnice „Nášho priateľa“ vyšla pod nápisom „Verím v Boha“, s dovolením zaslúženého autora, ktorému za veľkodušnosť a ochotnosť aj na tomto mieste úprimnú vďaku vyslovujeme, vydávame teraz ako 3. a 4. č. S. K. N. N. s novým nápisom „Svety hovoria.“ S nepatrnými zmenami podarilo sa nám toto vydanie tak usporiadať, aby sa cena ľudového vydania (aspoň pri hromadnom šírení) na štvrtú čiastku predošlého vydania (4 Kč.) snížila. Učinili sme to hlavne preto, aby sa táto časová brošúrka aj širokým vrstvám prístupnou stala. — Dve knižky autora: „Katolíci vo víre dnešného života“ a „Kristus a dnešný človek“. sú podielové knižky Spolku sv. Vojtecha (r. 1937. a 1934.), a preto ich ľahko najdeme v každej povedomej kat. rodine.

Dodatok

Opium? — a či zdravý rozum?!

Kto si v knižočke uvedené rozumové dôkazy jestvovania Boha spokojne a pozorne prečítal, iste nahliadol, že nie bez príčiny hovorí Duch Svätý: „Povedal blázon v srdci svojom: niet Boha“. Človek zdravého rozumu, aspoň po prečítaní rozumových dôvodov, iste **nemôže popierať Boha**. Ale keď zdravým rozumom nemožno popierať Boha-Stvoriteľa, človek zdravého rozumu nemôže byť ani proti náboženstvu, ktoré vyslovuje pomer odvislosti človeka-stvorenia k Bohu — Stvoriteľovi. To potvrdzuje aj skutočnosť, že náboženstvo u všetkých zdravého rozumu národov nachádzame. Človek bez náboženstva je zvláštny jav. Príčinou tohoto javu môže byť alebo veľká obmedzenosť („blbosť“) alebo namyslenosť (pýcha, ktorá rozum tiež zatemňuje) alebo zlé svedomie, ktoré si nahovorí alebo dá nahovoriť, že niet Boha, aby sa Ho nemuselo obávať. Medzi tými, čo nechcú poznať a uznať Boha a vystatujú sa svojou neverou, najväčšia čiastka patrí k tejto tretej skupine. Majú strach pred P. Bohom. Preto, aby ich myšlienka na Boha netrápila, uspávajú si svoje vedomie opiumom všelijakých nevereckých výmyslov. Aby im

však nikto nemohol na oči vyhodiť, že sú omámení a opojení opiumom nevery, začali po celom svete r. ztrubovať, že „náboženstvo je opiumom pre ľud“.

Preto kedykoľvek počujeme alebo čítame tento nesmysel : „náboženstvo je opium pre ľud“, rozpamätajme sa na to, čo sme čítali v tejto knižočke a na túto poznámku o opiume, a zaraz budeme vedieť, odkiaľ vietor duje. Isté je, aj Duch Sv. nám to hovorí, že len blázon môže tvrdiť, že niet Boha a práve preto aj na náboženstvo len ten môže povedať, že je to opium pre ľud, kto je už omámený opiumom obmedzenosti, pýchy alebo hriešneho života a zlého svedomia. Každý jeden z týchto je úprimného poľutovania hodný úbožiak. Pomáhajte mu prečítať túto knižočku. Možno, že mu milosť Božia otvorí oči ducha. O milosť však treba prosiť. Preto treba sa nám za takýchto úbožiacov predovšetkým modliť, aby vytrezveli z opiumu nevery a zachránili sa od večnej smrti.

ČO ČITAŤ?

Keď sa chceme vo viere utvrdiť, prehĺbiť a podkuť tak, aby sme mohli aj slabých posilniť a nevereckých „pokrokárov“ zavrátiť, čítajme tu uvedené knihy.

Okrem v knižočke spomenutých výborných kníh nášho autora: „Kristus a dnešný človek,“ „Katolíci vo víre dnešného života“, ktoré diela vyšly ako podielové knižky Spolku sv. Vojtecha na rok 1934. a 1937., a preto sa v každej obci najdú u členov Spol. sv. Vojtecha (cena tak jednej ako druhej 6 K.), veľmi odporúčame hlbokú a dôkladnú knižku,

A P O L O G I U

t. j. sústavná obrana základných pravd katolíckej viery. Je to dielo odmenené najd. biskupským sborom, určené hlavne pre inteligentov, no presvedčili sme sa, že aj neškolený, ale rozumný robotník alebo roľník sa môže z tejto knižky veľmi dôkladne poučiť. Aby si ju aj chudobnejší mohli obstaráť, na našu žiadosť snížil vydávateľ cenu tejto vzácnej knižky s pôvodných 25 K. na 12,50 K. Poponáhľajme sa zadovážiť ju pre seba alebo pre obecnú knižnicu, kým zásoba trvá. (Vydal. »Lev« v Ružomberku.)

Máme už v slovenčine aj inú svetochýrnu apologetickú knižku, preloženú do všetkých rečí. Poľská pôvodina vyšla už v 8 vydaniach, nemecký preklad dočkal sa až 15 vydania. Túto modernú apologiu v rozhovoroch napísal jezuita P. Morawski a vyšla pod nápisom:

„VEČERY NAD ŽENEVSKÝM JAZEROM“

Vydal Spolok sv. Vojtecha. Cena: 25 K. Zásoba je už nie veľká. Mali by sme sa postarať, aby sa dostala aspoň do obecných knižníc.

Množstvo krásnych výrokov najslávnejších mužov o ich skalopevnej viere v jestvovanie Najvyššieho najdeme v novšej knižke:

VERÍTE V BOHA?

Vydal Spolok sv. Vojtecha. Cena: 7 K.

Na posilnenie viery dejú sa ešte i dnes zázraky najmä v Lurde. O týchto, ako aj o všetkých zjaveniach a dejinách lurdských dočítame sa v prekrásnej knihe, na ktorú môžeme byť ozaž hrdí. Nápis knižky je

ZÁZRAČNÝ LURD.

Cena tejto obsažnej knižky bola tiež snižená. Namiesto 20 K. stojí len 12 K., aby si ju mohli aj chudobnejší zadovážiť.

O Cirkvi, ktorá je dnes toľko tupená a špinená od Jej nepriateľov, najdeme krásne poučenie v knižke :

PREČO MILUJEM SVOJU CIRKEV?

Podielová knižka Spolku sv. Vojtecha na r. 1932.
Cena : 3 K

Mnohí ľudia sa nachádzajú v pochybnostiach a v duševných ťažkostiach preto, lebo nemajú dostatočné mravno-náboženské vedomosti a chybuje im jasnosť svedomia. Pre týchto je opravdivým požehnaním mravno-náboženská príručka

„Z DUCHOVNÉHO ŽIVOTA“

Táto knižka už mnohým dušiam priniesla svetla a uspokojenie svedomia a tým aj posilnenie vo viere.
Cena : broš. 6 K., viaz. 9 K.

Výborné sú, lebo veľmi poučujú vo viere, drobné sošité série »Kat. Spisy«. Vyzdvihneme z nich aspoň niektoré veľmi časové: Riadenie Božie (1.50 K.). Večné pravdy (2.50 K.). Opatera Božia (1.50 K.). Prevrátený svet (1.50 K.). Lahko sa dajú šíriť a mnoho dobrého môžu vykonať aj apologetické letáky o viere : č. 2. Najväčšia strata, č. 7. ktorý človek verí?, č. 47. Bráňme si pravú vieru, č. 56. Viera a veda, č. 74. Nevera v klepci, č. 82. Bráň si vieru!
Cena : 100 kusov 5 K.

Z náb. časopisov pre jeho apologeticko-poučný smer predovšetkým odporúčame

POSOL B. SRDCA

Tento mesačník vychádza v Trnave. (Adresa: Posol, Trnava). Predplatné na rok: 12 K.

Keďže mnohé pochybnosti a ťažkosti vo viere nie tak v rozume ako skôr v srdci a vo svedomí majú svoju príčinu, najlepšie sa dajú prekonať a odstrániť, ako to aj skúsenosť potvrdzuje, dobrou sv. spoveďou. Túto nám veľmi obľahčí knižočka: »Ratuj si dušu!« (1 K.) / Sotva kedy a kde sa človek tak dobre a dôkladne môže na sv. spoveď prichystať a tak spokojne a pohodlne si ju vykonať hoci aj z celého života, ako keď sa vyberie na

uzavreté duchovné cvičenia

do niektorého exerc. domu. Program exercičných kurzov býva oznámený v katol. časopisoch.

Pre zachovanie viery má veľký význam mravný život, najmä čistá mladosť. Táto však okrem výchovy veľmi závisí aj od toho, aký duchovný pokrm požíva mládež, čo číta. Ako prvotriedne a veľmi časové

ČÍTANIE PRE MLÁDEŽ

odporúčame najmä pre sebvýchovu, okrem spomenutých, tieto knižočky: „Štvrté prikázanie“ (2, 50 K.), „V búrkach mladosti“ (6 K.), „Vino zo sodomských viníc“ (4 K.) „Čistý muž“ (6 K.) „Tvoja budúcnosť“ (3 K. na miesto 5 K.), „Svetonáhľady“ (3 K.) a veľmi krásnu novú knižku „Charakterný mladík“ (17 K.) Všetky odporúčané knižky na žiadosť zašle aj administrácia „Našich Noviniek“ (Ružomberok, Nám. 59.)

Poznáte už výborný sociálny týždenník

NAŠE NOVINKY ?

Ak vám leží na srdci šírenie sociálneho ducha Evanjelia, a pápežských encyklík, staňte sa horlivým čitateľom, rozširovateľom a podporovateľom tohoto týždenníka. Či vari ešte nevidíte, že boj s pekelnými mocnosťami odohráva sa dnes na poli tlače a najmä na poli sociálnom? Teda podajte ruku veľkému sociálnemu dielu a všimajte si aj

Sociálnu knižnicu Našich Noviniek (S. K. N. N. I)

Doteraz vyšla brošúrka **Činný Katolík**, (1. č.) ktorý nám ukazuje, akým duchom má byť vedená naša práca na sociálnom poli a na obnovení kresťanského ducha v súkromnom a verejnom živote.

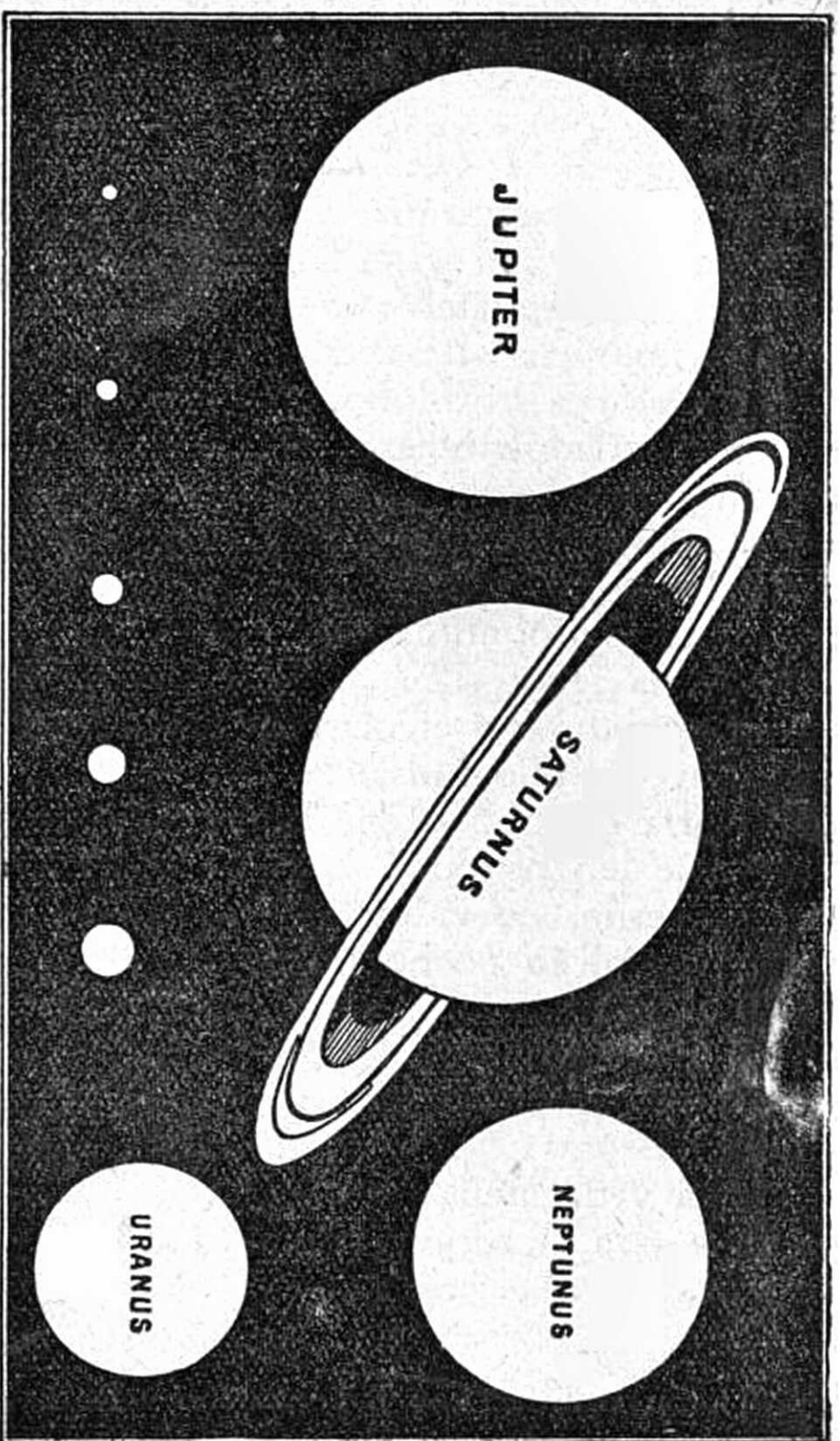
Druhým číslom je **Umlčaná Encyklika**, ľudové vydanie nesmrteľnej encykliky sl. panujúceho Pia XI. o bezbožnom komunizme. Táto brošúrka patrí do každého domu, kde žije veriaci človek. Nedajme sa zahanbiť v propagande nepriateľom kráľovstva Kristovho, rozširujme sociálnu nauku najpovolanejšej autority: sv. Otca! (Za 2 mesiace 3. vydanie!!) Cena každého čísla S. K. N. N. 1 K., ľud. vydanie pri hromadnej objednávke (aspoň 10 ex.) po 50 hal.

N. N. vydaly ešte jednu veľmi zaujímavú brošúru: **Tri razy na úteku**, v ktorej pôvodca, Slovák z Liptova, opisuje veľmi pútavým spôsobom svoje osobné skúsenosti v sovietskom Rusku, kde žil 23 rokov a len nedávno sa vrátil na Slovensko. Cena: 1 K.

O bližšie informácie ako i objednávky treba písať na adresu: Admin. Našich Noviniek, Ružomberok, Námestie 59. Ukázkové čísla N. N. Vám administrácia na žiadosť ochotne pošle.

OBSAH:

Stopy Boha .	3
Vychádzka do vesmíru	4
Rozmýšľaj !!!	9
Hvezdár a jeho priateľ	9
Pohyb hviezd	11
Pražský Orloj .	13
Cestovný poriadok hviezd	14
Kráľ a mudrc	17
Život na zemi ,	20
Prírodné zákony	24
Čo vidíme v drobnohľade? .	27
Poriadok na zemi .	29
O čom nám hovorí živočístvo?	30
O čom svedčí telo ľudské?	33
Čo hovoria o Bohu učené hlavy?	37
„Všetko je len príroda“	40
„Len to verím, čo vidím“	43
Len to verím, čo pochopím	46
Čudná otázka	48
Odkiaľ je zlo vo svete?	49
Nerozumný trpaslík	53
Doslov	55
Poznámka vydávateľa .	56
Opium? — a či zdravý rozum?!	57
Čo čítať .	58

CERES MERCUR MARS VENUS ZEM

Planéty (bludice) Slnca podľa veľkosti (Slnce sa nezmestilo sem, lebo je 10 ráz väčšie od Jupitera).

Striedanie dňa a noci na zemi.

(Takáto poloha Zeme k Slnku je 21. marca a 23. septembra ; vtedy je deň a noc všade rovnako dlhá.

Inokedy je deň kde kratší, kde dlhší.)